

TÛFANDAN SONRA İNSAN NESLİNİN HZ. NÛH'UN ÜÇ OĞLU VASITASIYLA DEVAM ETTİĞİNE DAİR RİVAYETLERİN TAHLİLİ

İbrahim KUTLUAY*

Öz

Nûh tûfanında, Hz. Nûh'un gemisine az sayıda mü'minin bindiği ve tûfandan kurtulduğu meselesi çeşitli âyetlerle sabit olmakla beraber, insan soyunun gemiye binip tûfandan kurtulan Hz. Nûh'un üç oğlu ve üç gelini yoluyla mı ya da bunların yanı sıra gemiye binen az sayıdaki diğer mü'minlerin neslinden mi devam ettiği hususu, İslâm âlimleri arasında tartışmalıdır. Bu konudaki âyetlerde açık bir sayı zikredilmediğinden müfessirler, hadis şârihleri ve İslâm tarihçileri, hadis kaynaklarında yer alan birtakım rivayetleri eserlerinde zikretmişler ve bunlara dayanarak çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu konudaki diğer bir mesele, Hz. Nûh'un üç oğlunun soyundan gelen kavimleri metheden ya da yeren birtakım rivayetlerin sahih olup olmadığıdır. Dolayısıyla bu makalede esas itibarıyla önce müfessir, şârih ve tarihçilerin ilgili âyetleri nasıl yorumladıkları üzerinde durulacak, ardından bazı kavimleri öven ya da yeren rivayetlerin sihhati tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nuh Tufanı, Nuh'un Gemisi, İnsan Soy, Yâfes, Sâm.



The Evaluation of Some Narrations on Human Descendance from Noah's Three Sons after Noah's Flood

Abstract

The Quranic verses establishes it for the fact that a limited number of believers boarded on Noah's Ark on the day of the Flood and they survived; however it is a controversial subject among Muslim scholars whether the human generations descended through lineage of the Prophet Noah's three sons, Hâm, Sâm and Yâfes. As there is no mention of the number of people aboard the ark in the verses of the Qur`ân, some commentators of the Qur`ân, interpreters of hadiths, and Islamic historians put forward various opinions quoting and referring to some narrations existing in hadith sources. Another matter in this regard is the question of authenticity of the narrations that either praise or condemn the tribes originated from the descendants of the three sons of the Prophet Noah. In this paper, I will therefore examine how commentators, interpreters and historians have understood and evaluated these verses and will discuss the authenticity of the narrations they relied on and of the narrations praising and denouncing some tribes.

Keywords: Noah Flood, the Ark of Noah, Human Generation, Hadith, Hâm, Yâfes, Sâm.

* Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hadis Anabilim Dalı,
i_kutluay@yahoo.com

Giriş

İlâhî dinlerde önemli bir yer tutan Nûh tûfanın gerçekleştiğinde şüphe olmamakla beraber kapsamı, Nûh'un gemisine¹ binenlerin sayısı ve kimler olduğu, tûfan sonrası insan neslinin kimler vasıtasıyla devam ettiği ve Hz. Nûh'un üç oğlunun² neslinden gelen halkların kimler olduğu gibi meseleler hakkında İslâm âlimleri arasında birtakım tartışmalar bulunmaktadır. Meselâ *arz* kelimesi Kur'ân'da bazen dünya, bazen de belli bir yer³ ve bölge⁴ anlamında kullanıldığı hâlde, Hz. Nûh'un yapmış olduğu “*Yeryüzünde hiçbir kâfir bırakma*”⁵ şeklindeki duada geçen *arz* kelimesini “bütün yeryüzü” diye yorumlayan ve Hz. Nûh'un gemisine “her cins hayvandan birer çift alınması”nın emredilmesini tûfanın küresel olduğuna delil sayan bazı âlimler bulunmaktadır.⁶ Ayrıca, gemiye kimlerin bindiği ile ilgili olarak âyetlerde bir açıklık olmasa da İsrâ sûresinde geçen “*Nûh'la beraber gemide taşıdıklarımızın soyu*”⁷ ifadesini, Hz. Nûh'un yanı sıra onun iman etmiş olan yakınlarından ve muhtemelen diğer mü'minlerden de gemiye binenler olduğu şeklinde yorumlayan müfessirler vardır. Bununla beraber gemidekiler ile ilgili olarak Kur'ân'da “*...Nûh'a iman edenler azdı*”⁸ denilerek net bir sayı ve isim zikredilmemiş, sadece bunların “sayısının az olduğu” ifade edilmekle yetinilmiştir.

Aslında tûfandan kurtulan “diğer mü'minlerin soyu”nun devam etmediğine “*Biz sadece Nûh'un soyunu kalıcı kıldık*”⁹ âyeti ışık tut-

¹ Kitab-ı Mukaddes (The Bible) Hz. Nûh'u peygamber olarak kabul etmez. Bkz. Bosworth, “Noah”, *Encyclopedia Judaica*, VIII, 108. Bununla birlikte Hristiyanlık inancına göre Hz. Nûh adaletin sembolüdür (*New Testament*, II. Peter, 2, 5; E. E. H., “Noah”, *Encyclopedia Judaica*, XII, 1195). Hz. Nuh'un gemisi Kilise'yi, gemi Cûdî'ye demirlediğinde Nuh'un gönderdiği güvercin ise Kutsal Ruh'u sembolize eder. Hz. Nûh, mü'minleri su ile kurtardığı gibi Hz. İsrâ da vaftizle insanları kurtarır (Fishbane, “Noah”, *ER*, X, 461).

² Hz. Nûh'un Hâm, Sâm ve Yâfes adlarında üç oğlu bulunmaktadır. Bkz. Heller, “Nûh”, *EL*, VI, 949.

³ “*Onlar, arz'dan çıkarmak için seni tedirgin edip dururlar*” (el-İsrâ 17/76).

⁴ “*Rumlar Arzın yakınında/yakın bir yerde yenildiler*” (er-Rum 30/2) mealindeki âyette *arz* kelimesi, Hicaz bölgesi veya Bizans ya da Fars bölgesi anlamında kullanılmıştır.

⁵ Nûh 71/26-27. “*Nûh: "Rabbim! dedi, yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma! Çünkü sen onları bırakırsan kullarını saptırırlar; yalnız ahlâksız, nankör (insanlar) doğururlar (yetiştirirler).*” Ayrıca bkz. eş-Şuarâ 26/118-119.

⁶ Heller'in naklettiğine göre [Tevrat'a bakılırsa] tûfan Harran bölgesi hariç yeryüzünün her yerini kaplamıştır. Bkz. Heller, “Nûh”, *EL*, VI, 948.

⁷ el-İsrâ 17/3.

⁸ en- Nahl 77; Hûd 11/40.

⁹ es-Sâffât 37/77.

maktadır. Nitekim bu âyet, bazı müfessirlerce Hz. Nûh'un gemisine binen "diğer mü'minlerin soyunun devam etmediği"ne delil olarak gösterilmiştir. Bununla beraber hadis ve İslâm tarihi kaynaklarında yer alan bu konu ile ilgili bazı rivayetler, Hz. Nûh'un ailesinden olmayan mü'minlerin soyunun da devam etmiş olabileceğini düşündürmektedir. Bu sebeple bazı müfessir, şârih ve tarihçiler kimi zaman birbiriyle çelişen farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.¹⁰

Konuyla bağlantılı diğer bir ihtilaf noktası, tûfanın bölgesel mi yoksa tüm dünyayı kapsayacak şekilde küresel mi olduğudur. Bu seçeneklere bağlı olarak Nûh kavminin yaşadığı bölgenin dışında insanların yaşayıp yaşamadığı, şayet tûfan bütün dünyayı kaplamışsa ve başka bölgelerde yaşayan ve kendilerine tebliğ ulaşmamış insanlar varsa onların durumunun ne olduğu önemli bir soru olarak karşımızda durmaktadır. Görüldüğü gibi konu ile ilgili aydınlatılması gereken pek çok kapalı nokta bulunmaktadır. Tûfanın küresel mi yoksa bölgesel mi olduğu ile ilgili tartışmalar asıl konumuz olmadığından çalışmamızda bunlara özet hâlinde değineceğiz; zira rivayetlere konu olan tûfandan sonra insan soyunun kimler vasıtasıyla devam ettiği meselesi, tûfanın küresel veya bölgesel olması meselesi ile doğrudan ilgilidir. Ancak hemen hatırlatalım ki bizim bu makaledeki temel amacımız, bu husustaki âyet ve hadislerin müfessir ve şârihler tarafından nasıl yorumlandığını ve rivayetlerin hadis tekniği açısından değerini ortaya koymaktır.

1. Nûh'un Gemisindekiler ve Bunların Sayıları

Allah Teâlâ, Kur'ân'da Hz. Nûh'un gemisinde "az kişinin bulunduğunu" ifade etmekte,¹¹ ancak herhangi bir rakam zikretmemektedir. Bununla beraber genellikle İbn Abbas'a (ö. 68/687-688) ve

¹⁰ Taberî, Ebû Hâyyân el-Endelûsî ve Âlûsî (Âlûsî, *Tefsîr*, II, 213) gibi müfessirler "Arap(lar) Sâ'm evladından, Sudan Hâm evladından, Türk(ler) ve diğerleri Yâfes evladından" şeklindeki rivayete ve diğerlerine dayanarak Allah Teâlâ'nın sadece Hz. Nûh'un soyunu ibkâ ettiğini ifade etmişlerdir. Fahreddîn er-Râzî, İbn Kesîr Hâzin ve Âlûsî gibi müfessirler, Sâffât sûresinin 77. âyetindeki "hüm" zamirinin *hasr* ifade ettiğini belirterek tûfan sonrası insan neslinin sadece Nûh evladı ile devam ettiği, gemiye binip kurtulan mü'minlerin ise kısa zamanda vefat ettikleri görüşünü benimsemişlerdir (bkz. (İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 22; Âlûsî *Tefsîr*, II, 213). Dahası İbn Kesîr, İsrâ sûresinin 3. âyetini tefsir ederken bu konudaki bazı rivayetleri kaydetmiştir. Zikrettiği bu rivayetlerden onun bütün insanların Nûh'un neslinden geldiği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. İbn Kesîr, *Tefsîr*, V, 46; VII, 22-23; İbn Kesîr, (*Tefsîr (Muhtasar)*, s. 1104). Râzî, Katâde'den naklen bütün insanların Nûh'un gemide bulunan üç oğlunun soyundan geldiğini ifade eder. (bkz. Râzî, *Tefsîr*, VII, 129; krş. VI, 190).

¹¹ Hûd 11/40.

bazı tâbiîn müfessirlerine atfedilen çeşitli rivayetlerde bu konuda çok farklı görüşler ileri sürülmüş; müfessir, şârih ve İslâm tarihçileri bunları eserlerine kaydetmişlerdir. Meselâ Taberî'nin (ö.310/922) kaydettiğine göre, "...İşte bunlar, Allah`ın kendilerine nimetler verdiği peygamberlerden, Âdem`in soyundan, Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan, İbrahim ve İsrail`in (Ya`kub`un) soyundan, doğruya ulaştırdığımız ve seçkin kıldığımız kimselerdendir..."¹² mealindeki âyette "Hz. Nûh`la birlikte gemide taşıdıklarımızın soyu" ifadesinde geçen "zürriyet", Hz. Nûh`un oğullarından Sâm`in neslinden gelen Hz. İbrahim, İbrahim`in zürriyetinden olan Hz. İshâk, İsmail ve Ya`kub (İsrail), Mûsâ, Yahya, Hârun, Zekeriyya ve İsâ`dır.¹³ Nitekim Kurtûbî'nin (ö. 671/1273) açıklamasına göre "Âdem`in soyu" ile Hz. İdris, "Nuh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızdan" ifadesi ile Hz. İbrahim, "İbrahim soyundan" ifadesinde Hz. İsmail, İshak ve Ya`kub, "İsrail`in (Ya`kub`un) soyundan" ifadesinde Hz. Mûsâ, Hârun, Zekeriya, Yahya ve İsâ kastedilmiştir. Adı geçen bütün peygamberlerin, âyette belirtildiği üzere, kendinden önceki peygamberin soyundan gelme ve ona yakınlık şerefleri bulunmaktadır.¹⁴

18 | db

Müfessir ve şârihlerin konumuzla ilgili âyetlerde kapalı olan noktaları rivayetlerle de destekleyerek yorumlamaya çalıştıkları görülmektedir. Meselâ, "Nihayet emrimiz gelip de sular coşup yükselmeye başlayınca Nûh`a dedik ki: "(Canlı çeşitlerinin) her birinden iki eş ile - (boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında - aileni ve iman edenleri gemiye yükle!" Zaten onunla beraber pek azı iman etmişti"¹⁵ mealindeki âyette geçen "ehl" kelimesinin kimleri kapsadığı ve gemiye binen az sayıdaki mü`minin sayısı konusunda pek çok rivayet bulunmaktadır. Burada ilk ihtilaf noktası, Hz. Nûh`un hanımının iman edenlerden ve gemiye alınması emredilen ehlinden olup olmadığı, ikincisi gemideki mü`minlerin tam olarak kaç kişi ve kimler olduğudur. Biz bu konudaki görüşleri zikrederken ilgili rivayetlerim yer aldığı tefsir kitaplarımı kronolojik olarak değil, rivayetlerde verilen rakamları gruplandırarak ve azdan çoğa doğru olacak şekilde sıralayacağız.

¹² Meryem 19/57.

¹³ Taberî, *Tefsîr*, XII, 502.

¹⁴ Kurtûbî, *Tefsir*, XI, 111.

¹⁵ Hûd 11/40.

H. Nûh'un gemiye binen "ehl"ini, kendisinin yanı sıra Sâm, Hâm ve Yâfes¹⁶ adındaki üç oğlu,¹⁷ üç gelini; başka bir görüşte Nûh'un eşi de olmak üzere dört veya beş kişi diye açıklayanlar vardır.¹⁸ Burada verilen "dört veya beş kişi" şeklindeki rakamların sadece Hz. Nûh'un ehlini kapsadığı unutulmamalıdır. Esasen Hz. Nûh'un hanımının¹⁹ iman etmediği, dolayısıyla gemiye binmediği âyetle sabittir.²⁰ "Nûh'un hanımının da gemiye binenler arasında olduğu" ifadesinin rivayetlerde yer almasının kanaatimizce iki cevabı bulunmaktadır: İlki bunun Tevrat'tan alınmış olması (İsrâiliyat) ihtimalidir. Nitekim Tevrat'ta Hz. Nûh'un hanımı gemiye binenler arasında gösterilmiştir.²¹ İkincisi, Hz. Nûh'un başka bir eşinin daha olduğu ve onun iman etmiş olma ihtimalidir. Dolayısıyla rivayetlerde ikinci ihtimal kastedilmiş olabilirse de kaynaklarımızda buna delil olabilecek sağlam bir rivayet ve bilgi bulunmamaktadır. Şu hâlde Hz. Nûh'un eşinin de gemiye bindiğine yönelik rivayetle-

¹⁶ Bu kelime, *Yâfis* şeklinde de okunmuştur (bkz. Elbânî, *Silsiletü ehâdisi'd-daîfe*, VIII, 160; İbn Hibbân, *Kitâbu'l-mecrûhîn*, II, 458). Tevrat'ta ise bu isim *Yâfes* şeklinde tespit edilmiş (Tekvîn 7/7-9), *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'nde (Harman, "Tûfan", *DİA*, XLI, 320 vd.) mezkûr ismin *Yâfes* şekli tercih edilmiştir. Biz de kelimenin *Yâfes* şeklindeki dilimizde yaygın olan okunuşunu benimsedik.

¹⁷ Nûh'un bahsi geçen oğullarının adları "*Nûh'un oğulları Sâm, Hâm ve Yâfes'tir*" rivayetinde verilmektedir (Taberî, *Tefsîr*, XII, 411; agmlf. *Târih*, I, 188; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 546, 595; V, 10; Suyûtî, *Câmiü'l-ehâdis*, XXII, 458; Taberânî, *el-Mu'cemül'kebir*, VII, 210, h. no: 6873; Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 595, h. no: 4006 Semure'den). İbn Kesîr (*Tefsîr*, VII, 22) ve Hâkim'in (*el-Müstedrek*, II, 595) kaydettiği hadisin isnadı Ebû Bekir b. Abdullah b. Giyâs el-Abdî > Ca'fer b. Ebî Osman et-Tayâlîsî > Ayyâş b. Velîd > Abdül-a'lâ > Said b. Ebû Arûbe > Katâde > Hasan > İmrân b. Husayn > Semure b. Cündeb > Resûlullah (a.s.) şeklindedir. İsnadda yer alan Ayyâş b. Velîd Ebül-Velîd el-Basrî (ö. 226) onuncu tabakadan bir râvi olup Buhârî, Ebû Dâvûd, Nesâî ve Ebû Zûr'a kendisinden hadis tahrir etmişlerdir. Ebû Hâtim onun sikâttan, Ebû Dâvud "sadûk" olduğunu belirtmiş, İbn Hibbân bu râviye *es-Sikât* isimli eserinde yer vermiştir. Bkz. Buhârî, *et-Târihü'l-kebir*, VII, 48; Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl*, II, 1070; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, IV, 423; Agmlf., *Takribü't-tehzîb*, II, 95; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhü ve't-ta'dîl*, VII, 6; İbn Hibbân, *es-Sikât*, VIII, 509; *Mevsûlatü ricâli kütübî't-tis'a*, III, 206.

¹⁸ Râzî, *Tefsîr*, I, 2441; H.Z.H., "Noah", *Encyclopedia Judaica*, XII, 1195.

¹⁹ Hz. Nûh'un, başka bir hanımı yoksa eşinin gemide olmadığı kesindir.

²⁰ "Allah, inkâr edenlere, Nuh'un karısı ile Lût'un karısını misal verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhları altında iken onlara hainlik ettiler. Kocaları Allah'tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara: Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de girin! denildi" (et-Tahrîm 66/10). Bu sebeple Hûd sûresinin 40. âyetinde gemiye alınması emredilen yakınlarından "iman etmemiş olan oğlu" ve "eşi" istisnadır. İbn Cüzey, *Teshîlü ulûmi't-tenzîl*, II, 105; Heller, "Nuh", *EP*, VI, 948.

²¹ "Ama seninle bir antlaşma yapacağım. Oğulların, karın, gelinlerinle birlikte gemiye bin" (Tekvîn, 6/18), "Nuh, oğulları, karısı, gelinleri tufandan kurtulmak için hep birlikte gemiye bindiler" (Tekvîn, 7/7)

rin şâz ve İsrâiliyat menşeli olduğu, ayrıca bunun aksini ifade eden diğer rivayetlerle çeliştiği görülmektedir.

Gemide olanların tamamı ile ilgili Taberî'nin (ö. 310/923) kaydettiği bir rivayet,²² gemidekileri Hz. Nûh; oğulları Sâm, Hâm, Yâfes ve üç gelini ile Hz. Nûh'a iman eden diğer "altı mü'min" olarak gösterir.²³ Hâzin (ö. 725/1341) Hz. Nûh'un gemisine binenlerin sayısında ihtilaf edildiğini kaydettikten sonra bu konudaki görüşleri özetlemiştir.²⁴ A'meş (ö. 148/765) gemidekilerin sayısını Hz. Nûh, üç oğlu ve üç gelini olmak üzere "yedi" şeklinde vermiş ve Hz. Nûh'un hanımının gemiye binenler arasında olmadığını ifade etmiştir.²⁵ Mücâhid'den (ö.103/721) nakledilen bir rivayette, Hz. Nûh'un hanımının gemiye binmediği kaydedilmiştir.²⁶ Râzî de (ö. 606/1209) Hz. Nûh'un kendisi, üç oğlu, üç gelini olmak üzere gemidekilerin "yedi kişi" oldukları görüşüne yer vermiştir.²⁷ Kâtade b. Diâme el-Basrî'nin (ö.117/735) görüşü olarak Abdürrezzâk > Ma'mer > Katâde isnadıyla nakledilen rivayette Katâde, âyette²⁸ geçen "*Nûh'la beraber gemide taşıdıklarımızın soyu*" ifadesini Hz. Nûh, hanımı, üç oğlu ve üç gelini diye açıklamış,²⁹ ayrıca ilginç bir şekilde Nûh'un hanımını bunlara dâhil ederek gemide Hz. Nûh'la beraber sekiz kişinin³⁰ bulunduğunu belirtmiştir.³¹ Aynı şekilde Hâzin'in naklettiğine göre Katâde'nin dışında İbn Cüreyc (ö. 150/767) ve Muhammed b. el-Kurazî (ö. 108/726?) de gemidekilerin sekiz kişi olduklarını söylemişlerdir. Bunlar; Hz. Nûh, hanımı, üç oğlu ve üç gelinidir.³² Kimi rivayetlerde ise Hz. Nûh'un kendi ha-

20 | db

²² Rivayetin isnadı: Taberî > İbn Humeyd > Seleme > İbn İshâk şeklindedir.

²³ Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451. Taberî'nin metninde "Hz. Nûh, üç oğlu, onların üç hanımı, altı kişi" ifadesinden Hz. Nûh'a iman eden bu altı kişi kastediliyorsa sayı Nûh'la beraber yedi eder; ancak onların dışında altı mü'min daha denilmek isteniyorsa o takdirde on kişi anlaşılır. Ancak bu ifadeden yedi rakamının anlaşılması daha isabetlidir.

²⁴ Hâzin, *Tefsîr*, III, 232.

²⁵ Hâzin, *Tefsîr*, III, 232.

²⁶ Taberî, *Tefsîr*, I, 373; XVII, 353; Mücâhid'in görüşünün nakledildiği bu rivayetin isnadı: Taberî > Abdürrezzâk > Ma'mer > Yûnus b. Hayyân > Mücâhid şeklindedir.

²⁷ Râzî, *Tefsîr*, XVII, 182.

²⁸ el-İsrâ 17/3.

²⁹ Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451.

³⁰ Metinde yedi rakamı zikredilmekte ise de Hz. Nûh da dâhil edildiğinde bunu sekiz diye vermek daha doğrudur.

³¹ Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451; krş. Taberî, *Tefsîr*, XII, 411; *Tefsîr*, XIV, 451'de geçen rivayetin isnadı: Taberî > Abdül-a'lâ > Muhammed b. Sevr > Ma'mer > Katâde şeklindedir. Mücâhid'in görüşünün kaydedildiği isnad: Taberî > Abdül-a'lâ > Muhammed b. Sevr > Ma'mer > Mücâhid tarzındadır.

³² Hâzin, *Tefsîr*, III, 232.

nımının değil, iman etmemiş³³ oğlunun³⁴ hanımının gemiye binenler arasında yer aldığı belirtilmiştir.³⁵ Nitekim İbn Kesîr'in (ö. 774/1373) ve Râzî'nin (ö. 606/1209) naklettiğine göre Nûh (a.s.), üç oğlu, üç gelini ve bir de Nûh'un veya Yâm'ın hanımı olmak üzere gemide olanların sayıları "sekiz"dir.³⁶ Taberî ve Zemahşerî (ö. 538/1144), isimleri tasrih etmeden bazılarının görüşü diyerek "Nûh'un gemisine binenlerin toplam "sekiz kişi" olduklarını nakletmişlerdir.³⁷ Bundan başka Taberî,³⁸ Zemahşerî³⁹ ve Beyzâvî (ö.685/1286),⁴⁰ Nesefî (ö. 741/1341)⁴¹ ve Hâzin,⁴² Hz. Nûh'un davetini kabul edip iman edenleri Nûh'un üç oğlu, üç gelini ve üç kişi de diğer mü'minlerden olmak üzere toplam "dokuz" (Hz. Nûh'la beraber on) kişi diye gösteren görüşü de zikretmişlerdir. Ayrıca -Hz. Nûh hariç- iman eden diğer kimselerin toplam "on kişi" olduğu nakledilmişse de bu görüş zayıf bulunmuştur.⁴³ İlginçtir ki Muhammed b. İshak (ö. 151/768), diğer mü'minlerin toplam on kişi olduğu görüşünü merfû olarak Resûl-i Ekrem'den nakleder.⁴⁴ Gemidekilerin "yetmiş iki kişi" oldukları görüşünü İbn Kesîr,⁴⁵ Ka'bû'l-Ahbâr'ın (ö.32/652); Hâzin⁴⁶ ise Mukâtil'in (ö.80/150) görüşü olarak nakletmiştir. Diğer bir görüşe bakılırsa gemidekiler Hz. Nûh, üç oğlu, üç gelini ve yetmiş bir de diğer mü'minler olmak üzere toplam "yetmiş sekiz kişi"ydiler; bunların yarısı erkek, yarısı kadındı.⁴⁷ Son bir görüşe göre İbn Abbas, iman edip gemiye binenlerin kırk erkek ve kırk kadın olmak üzere "seksen kişi" olduklarını belirtmiştir.⁴⁸

³³ Hûd 11/43.

³⁴ Kenan veya Yâm.

³⁵ H.Z.H., "Noah", *Encyclopedia Judaica*, XII, 1195.

³⁶ İbn Kesir, *Tefsîr*, IV, 321; Râzî, *Tefsîr*, XVII, 182. Âyette Hz. Nûh'un ısrarlı davetine rağmen iman etmeyen ve gemiye binmekten kaçınan oğlundan bahsedilmektedir. Nitekim bu Hz. Nûh'un dört oğlunun olduğu şekilde rivayetlere de yansımıştır. Bkz. Suyûtî, *Dürri'l-mensûr*, IX, 247.

³⁷ Taberî, *Tefsîr*, XII, 410; Zemahşerî, *Tefsîr*, II, 373, 450.

³⁸ Taberî, *Tefsîr*, XII, 398; 411.

³⁹ Zemahşerî, *Tefsîr*, III, 450.

⁴⁰ Beyzâvî, *Tefsîr*, I, 31.

⁴¹ Nesefî, *Tefsîr*, II, 53.

⁴² Hâzin, *Tefsîr*, III, 232.

⁴³ İbn Kesir, *Tefsîr*, IV, 321; Zemahşerî, *Tefsîr*, III, 450.

⁴⁴ Zemahşerî, *Tefsîr*, III, 450.

⁴⁵ İbn Kesîr, *Tefsîr*, IV, 321.

⁴⁶ Hâzin, *Tefsîr*, III, 232.

⁴⁷ Zemahşerî, *Tefsîr*, II, 373.

⁴⁸ Taberî, *Tefsîr*, XII, 412; Beyzâvî, *Tefsîr*, I, 31.

Bütün bu görüşleri bir bütün hâlinde değerlendirdiğimizde, Hz. Nûh'un gemisinde olan mü'minlerin sayısı ile ilgili olarak kaynaklarda farklı rakamların zikredildiğini ve bu sayının yedi ila seksen kişi arasında değiştiğini görmekteyiz. Bazı rivayetlerde -Hz. Nûh sayıya dâhil edilmediğinden- verilen rakamla zikredilen isimlerin toplamı birbirini tutmamaktadır. Netice olarak İslâm tarihi kaynaklarında zikredilen "tûfandan sonra gemiden inen Hz. Nûh ve beraberindeki mü'minlerin *Sûk Semânîn köyünü* (Seksenler köyü) kurdukları"⁴⁹ ve bu yerleşim yerine verdikleri ismi dikkate aldığımızda, 950 sene⁵⁰ tebliğde bulunan⁵¹ Hz. Nûh'a seksen civarında kişinin iman etmiş ve gemiye binmiş olması, rivayetlerde geçen rakamlar içinde daha muhtemel ve makul gözükmektedir. Bu hususta en isabetli görüş, Taberî'ye aittir: "*Nûh'a iman edenler sayıca azdı*"⁵² âyetinde Allah Teâlâ bir rakam vermediğine göre, bu konuya fazla dalmamalıyız; zira bu konuda ne bir âyet ve ne de sahih bir haber vardır."⁵³ Dolayısıyla bu konuda verilen rakamlar birer tahminden ibarettir. İman etmediği âyetle sabit olduğu hâlde bazı rivayetlerde ve Tevrat'ta,⁵⁴ Hz. Nûh'un hanımının ve hatta oğlunun hanımının da gemiye bindiği nakledilmişse de âyetle⁵⁵ çelişen bu rivayetlerin İsrâiliyat⁵⁶ menşeli olması pek muhtemeldir.

⁴⁸ Râzî, *Tefsîr*, XXIII, 83; Zemahşerî, *Tefsîr*, II, 109; Hâzin, *Tefsîr*, III, 232; Neseî, *Tefsîr*, II, 53.

⁴⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 23-25. Ayrıca bkz. Taberî, *Târîh*, I, 179-180, 182, 185-185, 187, 189, 191; İbnü'l-Kelbî, *Kitâbü'l-asnâm*, s. 53, 54; İbn Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, LXII, 245-247; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, I, 239-244; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 57-58; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, I, 260; Harman, "Tûfan", *DİA*, XLI, 322.

⁵⁰ "950 rakamı yıla tekabül edebileceği gibi aya da tekabül edebilir; zira Sümer takvimi-ne göre yaş, ay sayısına göre hesaplanırdı. Buradan hareketle 950 sene ifadesini 950 ay olarak anlamak da mümkündür" görüşünde olanlar vardır (<http://turkocaklari.org.tr/sayfa/3670/prof-dr-cemal-sofuoglu-prof-dr-abdulkadir-sener-prof-dr-mustafa-yildirim-ile-soylesi.html>). Ayrıca bunun çoklukta kinaye olduğu da ifade edilmişse de (<http://gokalpozturk.com/2013/01/02/nuh-peygamber-kac-yil-yasadi>) müfessirler bu rakamı Tevbe sûresinin 36. âyeti mucibince bildiğimiz on iki aydan oluşan sene olarak almışlardır. Bizce de isabetli olan 12 aydan oluşan sene olduğu görüşüdür.

⁵¹ el-Ankebût 29/14.

⁵² Hûd 11/40.

⁵³ Taberî, *Tefsîr*, XII, 412-413; ayrıca bkz. Hâzin, *Tefsîr*, III, 232.

⁵⁴ Tekvîn 7/7-9.

⁵⁵ et-Tahrîm 66/10.

⁵⁶ Geniş bilgi için bkz. Ebû Şehbe, *el-İsrâilîyyât ve'l-mevduât fî kütübî't-tefsîr*, Mektebetü's-sünne, Kahire, 1426/2006; Aydemir, *Tefsîrde İsrâiliyat*, Beyan Yayınları, İstanbul 1992.

2. Tûfandan Sonra İnsan Neslinin Sadece Hz. Nûh'un Üç Oğlu Vasıtasıyla Devam Ettiğini Savunanlar

Tûfandan sonra insan neslinin kimler vasıtasıyla devam ettiği meselesi, âlimler arasında tartışmalıdır. Bu konudaki görüşleri iki ana grupta değerlendirmek mümkündür:

İnsan neslinin sadece Hz. Nûh'tan devam ettiği görüşünü benimseyenlerin “*Biz sadece Nûh'un soyunu kalıcı kıldık*”⁵⁷ mealindeki âyeti esas aldıkları ve ayrıca bu görüşü destekleyen bazı rivayetlere dayandıkları anlaşılmaktadır. Nitekim İbn Abbas'ın “*Biz sadece Nûh'un soyunu kalıcı kıldık*”⁵⁸ âyetini değerlendirirken “Sadece Hz. Nûh'un soyu kaldı” dediği nakledilmiştir.⁵⁹ Bu sebeple çoğu müfessir, tâbiîn müfessirlerinden Katâde'ye ait olan “bütün insanların Nûh'un gemide bulunan üç oğlunun soyundan geldiği” görüşünü aktarmışlardır.⁶⁰ Bu görüşü savunanlara göre, Hz. Nûh'un üç oğlu ve gelinleri dışındakiler, çocukları olmadan vefat ettiklerinden,⁶¹ gemide olan diğer mü'minlerin soyu devam etmemiştir.⁶² Nitekim Kurtûbî'nin (ö.671/1273) İbn Abbâs'a dayandırarak naklettiği rivayete göre, Hz. Nûh ve beraberindekiler tûfan bitip gemiden çıktıklarında Nûh'un çocukları ve kadınları hariç diğerleri vefat etmişlerdir.⁶³ Dolayısıyla bu rivayete göre, insan nesli sadece Hz. Nûh'un mezkûr üç oğlu ve eşleri vasıtasıyla çoğalmıştır. Keza Tirmizî (ö. 279/892) “*Biz sadece Nûh'un soyunu kalıcı kıldık*”⁶⁴ âyeti hakkında Resûl-i Ekrem, Hz. Nûh'un bu âyette bahsi edilen ve devam eden neslinin Hâm, Yâm ve Yâfes kanalıyla olduğunu haber vermiştir.⁶⁵

Taberî,⁶⁶ İbn Kesîr,⁶⁷ Ebû Hâyyân el-Endelûsî (ö. 745/1344), Kurtûbî,⁶⁸ Âlûsî⁶⁹ ve İbn Cüzey (ö. 741/1340)⁷⁰ gibi müfessirler “*Ey*

⁵⁷ es-Saffât 37/77.

⁵⁸ es-Saffât 37/77.

⁵⁹ Râzî, *Tefsîr*, XXIII, 83.

⁶⁰ İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 22; İbn Ebî Hâtim, *Tefsîr*, X, 3218; Râzî, *Tefsîr*, XX, 123; VII, 129; krş. VI, 190; İbn Cüzey, *Teshîlü ulûmi't-tenzîl*, III, 172.

⁶¹ Râzî, *Tefsîr*, XXVI, 126.

⁶² İbn Kesîr, *Câmiü'l-usûl*, XII, 112; Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451; Aynî, *Umdetü'l-kârî*, I, 41.

⁶³ Kurtûbî, *Tefsîr*, XV, XVI, 80.

⁶⁴ es-Saffât 37/77.

⁶⁵ İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 22; İbn Ebî Hâtim, *Tefsîr*, X, 3218. Bu hadisi Semure b. Cündeb'ten İbn Cerîr, Hâkim, İbn Merdûye, İbn Sa'd ve Ebû Ya'lâ da tahrir etmişlerdir. Tirmizî hadisin *hasen*, Hâkim ise *sahîh* olduğunu kaydetmiştir.

⁶⁶ Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451.

⁶⁷ İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 22-23.

⁶⁸ Kurtûbî, *Tefsîr*, VII, 233.

⁶⁹ Âlûsî, *Tefsîr*, II, 213.

*Nûh ile beraber gemide taşıdıklarımızın zürriyeti!*⁷¹ âyetine ve yukarıda kaynaklarını belirttiğimiz “*Arap Sâam evladından, Sudan Hâm evladından, Türk ve diğer bazı halklar Yâfes evladından*” şeklindeki rivayete ve diğerlerine dayanarak Allah Teâlâ'nın sadece Nûh'un soyunu ibkâ ettiğini ifade etmişlerdir. Bunlardan başka Fahreddin er-Râzî (ö. 606/1209), Hâzin ve Âlûsî (ö.1270/1854) gibi müfessirler, Sâffât sûresinin 77. âyetindeki “hüm/onlar” zamirinin *hasr* ifade ettiğini belirterek tûfan sonrası insan neslinin sadece Nûh evladı ile sürdüğü, gemiye binip kurtulanların ise kısa zamanda vefat ettiği görüşünü benimsemişlerdir.⁷² Nitekim İbn Abbas'a dayandırılan bir görüşe göre, tûfandan sonra Nûh (a.s.) soyundan⁷³ başka, yeryüzünde kimse kalmamıştır.⁷⁴ Bu rivayetten gemide Hz. Nûh'un üç oğlu ve gelininin yanı sıra -soyları devam etmese de- başka mü'minlerin de bulunduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir rivayette belirtildiğine göre, Hz. Ömer, Ka'b el-Ahbâr'a (ö. 32/652-53 [?]) insan soyunun Hz. Âdem'in iki oğlundan hangisinin neslinden devam ettiğini sormuş; o, Hâbil'in kâtili olan Kâbil'in tûfanda helak olduğunu, Hz. Âdem'in öldürülen oğlu Hâbil'in ve Hz. Nûh'un soyunun devam ettiğini, Nûh'un soyunun ise Âdem'in neslinden olan Hz. Şit'e dayandığını ifade etmiştir.⁷⁵

24 | db

Konu ile ilgili âyetlerde gemide olanlarla ilgili bir sayı ve bunların kim olduklarına dair bir tafsilat verilmese de kaynaklarda yer alan bazı rivayetlerde Hz. Nûh'un üç oğlunun isimleri ve kimlerin ataları olduğu tasrih edilmiştir. Meselâ *Müsned*'de ve Tirmîzî'nin *Sünen*'inde⁷⁶ Semure b. Cündeb'e dayandırılan ve yukarıda zikredilen âyetin açıklaması sadedinde nakledilen rivayette “*Sâam Arapla-*

⁷⁰ İbn Cüzey, *Teshîlü ulûmi't-tenzîl*, I, 878; II, 167.

⁷¹ el-İsrâ 17/3. Kurtûbî bu âyette hitabın yeryüzünde olan herkesi kapsadığı bilgisine yer verdiği gibi, Mâverdî'den naklettiği görüşe göre hitap, Hz. Mûsa ve kavmi olan İsrâil oğullarınadır (bkz. Kurtûbî, *Tefsîr*, X, 188).

⁷² Bkz. Âlûsî, *Tefsîr*, II, 213. İbn Kesîr, *Tefsîr*, V, 22 (Riyad 1418/1997).

⁷³ Üç oğlu ve üç gelininden başka.

⁷⁴ Taberî, *Tarih*, I, 192.

⁷⁵ Suyûtî, *Câmiu'l-ehâdis*, X, 99.

⁷⁶ Tirmîzî, “Tefsîru sûreti's-Saffât”, 37/4. Semure'ye dayandırılan diğer rivayete göre “*Sâam Arapların, Yâfes Rumların, Hâm da Habeşlilerin atasıdır.*” Tirmîzî, “Tefsîru sûreti's-Saffât”, 37/4. Tirmîzî bu hadisle ilgili bir değerlendirme yapmaz. Tirmîzî, aynı yer; ayrıca bkz. Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451. Rivayetin isnadı: Taberî > Beşar > Yezîd > Saîd > Katâde şeklindedir. Taberî, Katâde'den “Nûh, üç oğlu, üç gelini ve eşi” görüşünü de nakleder. Bkz. Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451. Mücâhid, Hz. Nûh'un eşinin gemiye binenler arasında olmadığını ifade eder (Bkz. Age. XIV, 452).

run, *Yâfes Rumların, Hâm da Habeşlilerin atasıdır*⁷⁷ denilmektedir. Hâkim en-Nîsâbûrî (ö. 405/1014) ve Suyûtî'nin (ö.911/1505) bu konuda kaydettiği rivayet, "*Nûh'un üç oğlu vardı: Hâm, Sâm ve Rumların atası olan Yâfes*" şeklindedir.⁷⁸ Taberânî (ö. 360/971) bu rivayeti İmrân b. Husayn ve Semure'den nakletmiş ve Heysemî (ö. 807/1405), Taberânî'nin tahrir ettiği bu rivayetin ricâlinin "sika" olduklarını belirtmiştir. Ancak bazı rivayetlerde "Sâm'ın Rumların atası olduğu" vurgulanırken bu rivayette, "Rumlar'ın atasının Yâfes olduğu" ifade edilmiştir.⁷⁹ İbn Hacer (ö.852/1449) ise daha fazla ayrıntının verildiği "*Hz. Nûh'un oğulları Sâm, Hâm ve Yâfes'tir. Arap, Fâris (Farslar) ve Rûmlar Sâm'dan; Kıbtî(ler), Sûdan(lılar) ve Ber-*

⁷⁷ Rivayetin isnadı: Abdülvehhâb > Said > Katâde > Hasan > Semure b. Cündeb > Hz. Peygamber şeklinde olup "*Sâm Arapların, Yâfes Rumların, Hâm da Habeşlilerin atasıdır*" diye geçmektedir (*Müsned*, V, II). Tirmîzî de hadisi Semure'den naklederse de herhangi bir değerlendirme yapmaz (bkz. Tirmîzî, "Tefsîru sûreti's-Sâffât", 38). Bu rivayetler esas alınırsa bütün insanların Hz. Nûh'un soyundan olduğu söylenebilir. Nitekim Tirmîzî ("Tefsîru sûreti's-Sâffât", 38), Taberî (*Tefsîr*, XIV, 451) ve İbn Ebî Hâtim'in Saîd b. Beşîr > Katâde > Hasan > Semure b. Cündeb > Hz. Peygamber isnadıyla kaydettikleri rivayette "*Biz sadece Nûh'un soyunu kalıcı kıldık*" (es-Saffât 37/77) âyetinde bahsi geçen Hz. Nûh'un soyu "Hâm, Yâm ve Yâfes" diye açıklanmaktadır. Tirmîzî'nin bu babdaki diğer bir rivayetin isnadı: Beşîr b. Muaz el-Akadî > Yezîd b. Zürey' > Said İbn Ebî Arûbe > Katâde > Hasan > Semure şeklindedir. Ancak Tirmîzî, Muhammed b. Müsennâ > Muhammed b. Hâlid b. Asme > Said b. Beşîr > Katâde > Hasan > Semure isnadıyla naklettiği "*Biz sadece Nûh'un soyunu kalıcı kıldık*" (es-Saffât 37/77) âyetini zikrettiği söz konusu isnadla olan rivayetin "hasengarîb" olduğunu ve Said b. Beşîr'in rivayeti dışında tanınmadığını kaydetmektedir (Tirmîzî aynı yer); ayrıca bk. İbn Kesir, *Tefsîr*, VII, 22; İbn Kesir, *Tefsîr* (muhtasar), s. 1588; Tantâvî, *Tefsîr*, I, 3575. İsnadda yer alan Saîd b. Beşîr el-Buhârî el-Ensârî, yedinci tabakada yer alan râvilerden olup Ebû Dâvud ondan sadece bir hadis tahrir etmiştir. Buhârî, bu râvinin hadisinin yazılmayacağını ve onun hakkında "leyse bi şeyin" değerlendirmesinde bulunmuş (bkz. Ukaylî, *ed-Duafâ*, II, 100) ve onun "mechûl" olduğunu ifade etmiştir (bkz. Buhârî, *Târihü'l-kebir*, III, 460; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, II, 296; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, IV, 6-7). Keza İbn Hacer'in haber verdiği göre, bu râvi kendisinden hadis rivayet ettiği Hasan'la karşılaşmamıştır (İbn Hacer, *Lisâni'l-mizân*, III, 252). Ayrıca Buhârî "lâ yasihhu hadîsühû" diyerek bu râvinin hadisinin sahih olmadığını ifade etmiştir. (Zehabî, *Mizanü'l-i'tidal*, III, 192); Saîd'in, Katâde'den rivayette bulunduğu, ancak zayıf olduğu kaydedilmiştir (bkz. İbn Adî, *el-Kâmil fi'duafâ*, III, 1206-12).

⁷⁸ Hâkim, "Her ne kadar Şeyhân tahrir etmeseler de bu rivayet sahihtir" demekte, Zehabî de onu onaylamaktadır (bkz. Hâkim, *el-Müstedrek*, II, 546; IV, 509; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 25-26; Ali el-Muttakî, *Kenzü'l-ummâl*, XI, 264 h. no: 32394, 32395; Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, VI, 361). Bu rivayet hakkında Münâvî, "ricâli sikadır" demiş; Münâvî'nin naklettiğine göre Suyûtî, *Câmiü'l-kebir*'inde bu rivayete ilgili olarak "hasen" rumuzu koymuş, Heysemî de râvilerinin "haklarında ittifak olmasa da sika görüldükleri" mânasına gelen *müvessekûndan* olduklarını haber vermiştir (Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, VI, 361).

⁷⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, XVIII, 145, h. no: 309; Heysemî, *Mecmaü'z-zevâid*, I, 193; Suyûtî, *Câmiü'l-ehâdis*, XXII, 458.

ber(iler) Hâm'dan; Türk(ler), Sakâlibe, Ye'cüc ve Me'cüc ise Yâfes'ten gelmişlerdir" mealindeki rivayetin senedinde zayıflık olduğuna dikkat çekmiştir.⁸⁰ Ayrıca Taberî "Hz. Nûh'un gemiye binen üç oğlu Sâm, Hâm ve Yâfes'tir. Sâm Arapların, Hâm Habeşlilerin, Yâfes de Rumların atasıdır" görüşünü Katâde'ye dayandırmıştır.⁸¹

Temel İslâm tarihi kaynaklarında⁸² Allah Resûlü'ne (a.s.) nispet edilen ve yukarıda zikrettiğimiz Sâm'ın Arapların, Hâm'ın Habeşlerin, Yâfes'in ise Rûmların atası olduğuna dair rivayette, tûfan sonrası insan neslinin ne şekilde devam ettiğine de işaret edilmektedir. Ayrıca söz konusu rivayet, bazı İslâm tarihçileri ve müfessirler tarafından tûfanın küresel olduğuna delil olarak gösterilmişse de⁸³ bu rivayetin isnadı zayıftır.⁸⁴ İbn Sa'd (ö. 230/845), Taberî, İbn Asâkir, (ö. 600/1203) İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1201) ve İbnü'l-Esîr'in kaydettiklerine göre, beyaz ve kızıl derililer Sâm'ın, siyah tenliler Hâm'ın neslinden gelmişlerdir, Yâfes ise kumral ve kızıl tenlidir.⁸⁵ Ayrıca

⁸⁰ İbn Hacer, *Fethü'l-Bârî*, XIII, 107.

⁸¹ Taberî, *Tefsîr*, XIV, 451. Rivayetin isnadı: Taberî > Beşar > Yezid > Said > Katâde şeklindedir.

⁸² İbn Sa'd'ın isnadı: Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî > Saîd > Katâde > Hasan > Semure > Resûlullah (a.s.) şeklindedir. (bkz. İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 25-26; Tirmizî, "Tefsîru sûreti's-Sâffât", 37/4) Tirmizî'ye göre bu hadis "hasen - garîb"dır. Diğer rivayetler için bkz. Taberî, *Târih*, I, 180; İbn Asâkir, *Târihu medîneti Dimâşk*, LXII, 253-254. İsnadda yer alan Abdülvehhâb b. Atâ el-İclî Ebü'n-Nasr (ö. 204 veya 206), Saîd b. Ebî Arûbe'den hadis işitmiştir. Ahmed b. Hanbel ve Yahya b. Mâ'in, Abdülvehhâb b. Atâ'dan hadis rivayet etmişlerdir. Bu râvinin Saîd b. Ebî Arûbe'nin müstemlîsi olduğu belirtilmiş, Yahya b. Mâ'in onun hakkında "Lâ be'se fih" tâbirini kullanmış ve hadisin yazılacağını (yüktebü haddisühû) ifade etmiştir. İbn Mâ'in'den bu râvinin "sika" olduğu değerlendirilmesi de nakledilmiştir. Ayrıca "sadûk bir râvi" olduğu belirtilmişse de Buhârî onun münekkit âlimler nezdinde pek sağlam görülmediğini ifade etmiştir. Nesâî de mezkûr râvi hakkında "lâ bese fih" tabirini kullanmış ve *kavî* olmadığına dikkat çekmiştir. İbn Ebî Hâtim babasının onun hakkında "yüktebü hadisühû mahal-lühû sîdk" diyerek onun sika râviler derecesinde olmadığını vurgulamıştır; ayrıca bu râvi tedlisle de suçlanmıştır (bkz. İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, VI, 72). Bu sebeple Ahmed b. Hanbel, Abdülvehhâb b. Atâ'yı "zaifü'l-hadis" diye nitelemiş, Dârekutnî ise "sika" olduğunu kaydetmiştir. İbn Hibbân onu *es-Sikât*'ta zikretmiştir. Buhârî, (*Halku ef'âlî'l-ibâd* kitabında), Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce bu râviden hadis tahrir etmişlerdir. (bkz. Buhârî, *et-Tarihü'l-kebûr*, VI, 98; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, III, 504-507; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, VI, 372). Diğer bir râvi Saîd b. Beşir el-Buhârî el-Ensârî hakkında daha önce bilgi verilmiş ve "zayıf bir râvi olduğu" belirtilmişti.

⁸³ Bkz. Taberî, *Târih*, I, 192; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, I, 244; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, I, 268-270.

⁸⁴ Bkz. Tirmizî, "Tefsîru'l-Kur'ân", 37/4; *Müsned*, V, 9.

⁸⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 23-25; Taberî, *Târih*, I, 179-180, 182, 185, 187, 189, 191; İbn Asâkir, *Târihu medîneti Dimâşk*, LXII, 245-247; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, I, 239-244; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 57-58.

Tevrat'ta tûfandan sonra bütün insan soyunun sadece Hz. Nûh'tan geldiği şeklinde birtakım ifadeler yer aldığı⁸⁶ gibi rivayetlerde bazı halkların Hz. Nûh'un hangi oğlundan geldiğine ilişkin daha fazla ayrıntı verilmiştir: Arap, Fâris (Fars) ve Rûmlar Sâm'dan; Türk(ler), Sakâlibe⁸⁷ ve Ye'cüc ve Me'cüc Yâfes'ten; Kıbt(îler), Sûdan(lılar) ve Berber(îler) Hâm'ın soyundan gelmişlerdir.⁸⁸ Ne var ki Sehâvî (ö. 902/1497) ve Mübârekfûrî (ö.1353/1935) bu hadisin isnadında zayıflık bulunduğuna dikkat çekmişlerdir.⁸⁹

Buna göre insan neslinin, ilgili âyetlerin yorumu ve bunları destekleyen birtakım rivayetler esas alınacak olursa “tûfandan sonra insan neslinin Hz. Nûh'un mezkûr üç oğlu vasıtasıyla devam ettiği” görüşü daha ağır basmaktadır; ancak bu kesin olmadığı gibi bu konudaki yegâne görüş de değildir.

3. İnsan Neslinin Gemiye Binen Diğer Mü'minlerin Vasıtasıyla Da Devam Ettiğini Savunanlar

İnsan neslinin Hz. Nûh'un üç oğlu Sâm, Hâm ve Yâfes'in yanı sıra, gemiye binip kurtulan diğer mü'minlerin soyundan da devam ettiğini savunanlar vardır. Nitekim bazı müfessirler âyette geçen “*Ey Nûh ile beraber gemide taşıdıklarımızın zürriyeti!*”⁹⁰ ifadesini bu şekilde anlamışlardır.⁹¹ Bu görüşü benimseyenlere göre, Hz. Nûh ve

⁸⁶ Tekvîn, 7/1-3.

⁸⁷ Sakâlibe, *saklib* kelimesinin çoğulu olup Ortaçağ İslâm kaynaklarında Slavlar'la Slav kökenlilere verilen isimdir. Hamevî bu kavmin İdil-Ural bölgesinde (Hamevî, *Mu'cemül-buldân*, III, 416), Mesûdî ise Hazar bölgesinde yaşadıklarını ifade etmiştir (bkz. Mesûdî, *Mürücü'z-zehab*, I, 201-202). Sakâlibe, Avrupa'nın doğusu ve güneyi ile Asya'nın kuzeyinde yaşayan insanları tanımlamak için kullanılan Grekçe s(k)lâbos (slav, sloven) isminin Arapçalaşmış şeklidir. Geniş bilgi için bkz. Taşağul, “Sakâlibe”, *DİA*, XXXIV, 3-4.

⁸⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, I, 26; Ali el- Muttakî, *Kenzü'l-ummâl*, XI, 264, 295, h. no: 32397 (İbn Asâkir'den naklen); İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 23. İbn Kesîr, Vehb b. Münebbih'ten de benzerinin nakledildiğini kaydeder (İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 23). Burada bahsi geçen Rûm, ilk Rumlardır. Yûnan ise Rûm b. Leyta b. Yûnan b. Yâfes b. Nûh'tur (İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 23; Sehâvî, *Mekâsidü'l-hasene*, I, 215; Mübârekfûrî, *Tuhfetü'l-ahvezî*, VI, 351).

⁸⁹ Bkz. Sehâvî, *el-Mekâsidü'l-hasene*, I, 215; Mübârekfûrî, *Tuhfetü'l-ahvezî*, VI, 351.

⁹⁰ el-İsrâ 17/3. Kurtûbî bu âyette hitabın yeryüzünde olan herkesi kapsadığı bilgisine yer verdiği gibi Mâverdî'den naklettiği görüşe göre hitap, Hz. Mûsâ ve kavmi olan İsrâil oğullarınadır (bkz. Kurtûbî, *Tefsîr*, X, 188).

⁹¹ Örnek olarak Ebû Hâyyân el-Endelûsî, bütün insanların Hz. Nûh'un nesline münhasır olmadığı görüşünü savunur. Elmalılı da aynı kanaattedir (Elmalılı, *Tefsîr*, VI, 4059-4060). Keza Elmalılı “*Ey Nûh ile beraber gemide taşıdıklarımızın çocukları!*” (el-İsrâ 16/3) âyetini “Nûh'un maiyetinde gemiye bindirip tûfandan kurtardığımız birkaç mü'minin zürriyeti” şeklinde açıklamaktadır (Elmalılı, *Tefsîr*, V, 3154; ayrıca bkz. Yılmaz, “Kur'an-ı Kerim ve Tefsirlerde Hz. Nûh ve Tûfan”, s. 27).

bazı aile fertlerinin yanı sıra -sayıları az da olsa- kavminden bir grup mü'min, tûfandan kurtulanlar arasında yer alıyordu. Nitekim bu görüşü savunanlara göre ilgili âyet, insan soyunun sadece Hz. Nûh'un söz konusu üç oğlu vasıtasıyla değil, onlarla beraber gemiye alınan ve kurtulan diğer mü'minler kanalıyla devam ettiğine de delil olabilir. Ayrıca "...Bugün Allah'ın rahmet ettikleri hariç O'nun azabından korunacak hiç kimse yoktur..." mealindeki âyet⁹² bu görüşü desteklemektedir. Bazı çağdaş araştırmacılar,⁹³ İsrâ sûresinin üçüncü âyetini de dikkate alarak insan soyunun gemiye alınan diğer mü'minler vasıtasıyla da devam ettiği kanaatindedirler. İnsanların sadece Hz. Nûh'un üç oğlunun neslinden geldikleri konusundaki rivayetlerin Tevrat'a⁹⁴ dayandığı ve bu görüşün doğru olmadığı da belirtilmiştir.⁹⁵

4. İnsan Neslinin Tûfanın Etkilemediği Yerlerde Yaşayan İnsanlar Yoluyla da Devam Ettiğini Savunanlar

Bazı araştırmacılar, tûfanın küresel değil bölgesel olduğunu, yani bütün yeryüzünü etkilemediğini ileri sürerek insan neslinin devamını sadece Hz. Nûh'un gemisine binen mü'minlere hasretmenin yanlış olacağına dikkat çekmişlerdir. Bu görüşte olanlar, kendilerine Allah Teâlâ'nın peygamber göndermedikçe azap etmeyeceğine dair koymuş olduğu ilkeyi,⁹⁶ tûfanın hikmetini ve *ülû'l-azm* peygamberlerden⁹⁷ olmakla beraber Hz. Nûh'un bütün insanlığa gönderilmediğini;⁹⁸ Lût, Âd ve Semud kavimlerine gönderilen musibetlerin sadece bu kavimlerin yaşadığı bölgelerde görüldüğü gibi delilleri esas alarak tûfanın bölgesel olduğunu savunmuşlardır. Buna göre kendilerine tebliğ ulaşmamış yerlerde yaşayan insanlar varsa onların tûfanla helak edilmeleri, Allah Teâlâ'nın "bir kavme peygamber göndermeden azap etmeyeceği ilkesi"ne aykırıdır.⁹⁹ Ayrıca,

28 | db

⁹² Hûd 11/43.

⁹³ Elmalılı, *Tefsîr*, V, 3154; krş. agmlf. age. VI, 4059-4060; Yılmaz, "Kur'ân-ı Kerîm ve Tefsirlerde Hz. Nûh ve Tûfan", s. 27.

⁹⁴ Tekvîn 7/1-3.

⁹⁵ Yılmaz, "Kur'ân-ı Kerim ve Tefsirlerde Hz. Nûh ve Tûfan", s. 27.

⁹⁶ el- İsrâ 17/ 15. Bu âyetin meali "...Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz" şeklindedir.

⁹⁷ el-Ahzâb 33/7; el-Ahkâf 46/35.

⁹⁸ Hûd 11/65: "Andolsun, biz Nuh'u kavmine elçi gönderdik. Onlara: "Ben (dedi), sizin için apaçık bir uyarıcıyım."

⁹⁹ Ancak buna "...Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) gelmiştir" (el-Fâtır 3-5/24) âyeti gereğince her millete peygamber gönderildiği şeklinde itiraz edilebilirse de -fetret dönemlerinde olduğu gibi- bu, tebliğin ulaşmadığı hiçbir dönem, bölge ve insanın olmadığı anlamına gelmez.

bu görüşü savunanlar, Hz. Nûh'un yaşadığı dönemde insanların sayıca az olduklarını ve yoğun olarak Mezopotamya bölgesinde yaşadıklarını belirtmişler, kendilerine uzak olan başka bölgeleri görmediklerinden dünyayı yaşadıkları bölge olan Mezopotamya ve Lût gölü çevresinden ibaret sanmaları ihtimaline dikkat çekmişlerdir.¹⁰⁰ Bu sebeple tûfan -muhtemelen- Lût gölü çevresi ve Mezopotamya bölgesinde gerçekleşmesine rağmen, arzın her yerini etkilemiş (küresel) gibi yorumlanmış olabilir.

Tûfandan sonra Hz. Nûh'un gemisindeki mü'minler dünyanın muhtelif yerlerine dağılmış ve Amerika, Avustralya ve Yeni Gine gibi uzak bölgelerde büyük tûfanla ilgili hikâye ve rivayetler bu kanalla oralara yayılmış da olabilir. Bundan, insanların tûfan sırasında tek bir bölgede yaşadıkları, tûfandan sonra dünyanın değişik bölgelerini dağılıp yerleşim merkezleri kurdukları sonucu çıkarılabilir.¹⁰¹ Bu ihtimallerle beraber dünyanın çok farklı bölgelerinde tûfanla ilgili hikâyelerin mevcudiyeti, hem tûfanın küreselliğine hem de böyle bir hadisenin halklar arasında ne kadar yaygın olduğuna delil olarak görülebilir. Pek çok kavim tûfandan bahsettiğine göre, tûfan bölgesel olsaydı bir değil çok sayıda tûfanın olması lazım gelirdi. Tevrat'ta tûfanın bütün yeryüzünü kapladığı ifade edilmişse de¹⁰² Kur'an'da buna dair açık bir âyet bulunmamaktadır.

db | 29

Buna karşılık, tûfanın bölgesel olduğunu ileri sürenler, yukarıda zikredilen tûfanın sadece Nûh kavmini ilgilendirdiği, zira Nûh'un sadece kendi kavmine gönderilmiş olduğu, dolayısıyla başka bölgelerde insanlar varsa ve bunlara tebliğ ulaşmamışsa¹⁰³ kendilerine peygamber gönderilmeden azap edilmeyeceği gibi delillerin yanı sıra bütün dünyayı etkileyen küresel bir tûfanla ilgili yeterli jeolojik, coğrafi ve arkeolojik verilerin olmayışından hareket etmektedirler. Bununla beraber yukarıda temas ettiğimiz, "Dünyanın çeşitli yerlerinde değişik halklar arasında tûfan hikâyelerinin mevcudiyeti, Nûh

¹⁰⁰ Geniş bilgi için bkz. Harman, "Tûfan", *DİA*, XLI, 322.

¹⁰¹ Mevdûdî, *Tefhimü'l-Kur'an*, I, 104; Yılmaz, "Kur'an-ı Kerim ve Tefsirlerde Hz. Nûh ve Tûfan", s. 28.

¹⁰² Tekvîn 7/18-24. Tevrat'ta geçen ifadelerle dayanarak tûfanın bütün yeryüzünü kapladığını, farklı Tevrat metinlerinde değişik ifadeler varsa da gemiye bütün canlı çeşitlerden alındığını iddia edenlerin Tevrat'ın ilgili bölümündeki (bkz. Tekvîn 6/14-21; 7/2) ifadelerle dayandıkları görülmektedir.

¹⁰³ Gönderilen peygamberlerin sayısı, elbette Kur'an'da ismi geçenlerden ibaret değildir. Değişik bölgelere farklı zamanlarda, bazen aynı zamanda farklı yerlere pek çok nebî ve resûl gönderilmiştir; "Biz seni müjdeleyici ve uyarıcı olarak hak ile gönderdik. Her millet için mutlaka bir uyarıcı (peygamber) gelmiştir" (el-Fâtır 35/24) âyeti bunu haber vermektedir; ancak bu peygamberlere inananların sayısı çok az olmuştur.

tûfanının bölgesel olmadığını gösterir; zira Nûh tufanı bölgesel olsaydı çok sayıda tûfanın olması lazım gelirdi” görüşüne, değişik coğrafyalarda anlatılan kıssa ve efsanelerin “farklılıklar içerdiği” tezi ile itiraz edilebilir.

Diğer taraftan jeolojik dönemlerin bitmesi ile birlikte dünyanın hemen hemen bugünkü şeklini aldığı bilinmektedir. Tûfanın, Tevrat’ın verdiği bilgilere göre tahmini olarak milattan önce XXII. veya XXI. yüzyıllarda vuku bulduğu ve yahudilerin kullandığı takvime göre bunun günümüzden 4116 yıl önceye tekâbül ettiği anlaşılmaktadır.¹⁰⁴ Bu sebeple Hz. Nûh zamanında dünya coğrafyasının fizikî olarak bugünkü duruma yakın olduğu söylenebilir. Tûfanın dünyanın hemen her yerini etkilediğini söyleyebilmek için öncelikle kıtaların günümüzdeki hâliyle mevcut oldukları esas alınsa bile, yerden kaynaklı kaynak ve yeraltı sularının, ayrıca gökten yağın yağmurun dünyanın her yerini kaplamasının coğrafi ve fizikî olarak mümkün olup olmadığı sorusu cevaplanmalıdır. Bazı araştırmacılar bugün yeraltı sularının tamamı yerüstüne çıksa dahi dünyanın tamamını suların kaplayamayacağını, dünyanın tamamını dolduracak ve dağları aşacak kadar suyun yeraltında mevcut olmadığını, erimiş buzulların tûfan oluşturmaya yetecek kadar olmadığını belirtmektedirler.¹⁰⁵ Gökten inen yağmurların bu sulara karıştığı âyetle sabittir. Ancak yine de tûfan sırasında bu suların yeryüzünün tamamına yayılması hâlinde coğrafi ve fizikî olarak en fazla ne kadar yükselbileceği de hesap edilmelidir. Nitekim tûfanın bölgesel olduğunu ve dünyanın her yerini kaplamadığını savunanlar buradan hareket etmektedirler. Gemi, Cûdî dağına¹⁰⁶ oturduğuna göre yükselen suların en azından 2000 metre yüksekliğindeki dağa kadar çıkmış olması gerekir. Dolayısıyla bu soruların cevabını “ilgili bilim dalla-

¹⁰⁴ Harman, “Tûfan”, *DİA*, XLI, 322. Sarıkçoğlu’na göre tûfanın tarihi milattan önce 2500 yıl kadar öncesine götürülmektedir. Sarıkçoğlu, “Kur’an ve Arkeoloji Işığında Hz. Nuh ve Tufan Olayına Yeni bir Yaklaşım”, s. 201. Tevrat tufanın tarihine dair ifadeler olsa da Kur’an bu hususta herhangi bir tarih zikretmez. Bu sebeple Abdülvehhâb er-Râvî, Tevrat’a atıfta bulunarak tûfanın M.Ö. 2142 tarihine denk geldiğini tahmin etmektedir; bu durumda ona göre tufan günümüzden 4757 yıl önceye denk gelmektedir (bkz. Abdülvehhâb er-Râvî, *Tûfânu Nûh*, s. 293). Ancak zikredilen tarihlerin birbirini tutmadığı, dolayısıyla bütün bunların gaybî olan bir hususta birer tahminden ibaret olduğu unutulmamalıdır.

¹⁰⁵ Örnek, “Tûfana Sebep Olan Su Nereden Geldi, Nereye Gitti?”, <http://yavuzornek.com/su-nereden-geldi.php>

¹⁰⁶ “Şırnak il merkezine 17 km. mesafede, elips biçiminde olan Cûdî dağı üzerinde 2000 metreyi aşan dört doruk vardır. Bunların en yükseği 2114 metredir. Bu tepelerden 2017 m. yüksekliğinde olanı “Nuh peygamber ziyareti tepesi” adını taşır.” Bkz. Tanyu, “Cûdî Dağı”, *DİA*, VIII, 79.

rının uzmanları” vermelidir. Ayrıca tûfanın bütün yeryüzünü etkilediğini gösteren bulgulardan mahrum olduğumuzu ortaya koyan bazı araştırmalar mevcuttur. Öyle ki “Gerek yer bilimleri (jeoloji ve jeomorfoloji), gerekse arkeoloji araştırmalarında yüksek dağlar dışında bütün yeryüzünü kaplayacak ve o dönemde yaşayan Hz. Nûh’un gemisine aldıklarının dışında bütün canlıların yeryüzünden silinmesine sebep olacak boyutta bir su baskınının olduğunu gösteren bulgulara rastlanmamıştır. Ancak yeryüzünde insanların tanık oldukları ve günümüzde gelişenlerden daha çok ve daha etkileyici doğa olaylarının olduğu da bir gerçektir.”¹⁰⁷

Buraya kadar kaydettiklerimizi bir bütün hâlinde değerlendirdiğimizde, Hz. Nûh’a gemiye her çiftten alınmasının bildirilmesi,¹⁰⁸ hicret etmek yerine gemi yapmasının emredilmesi, Nûh’un “yeryüzünde kâfir bırakma” şeklinde dua etmesi,¹⁰⁹ her millete uyarıcılar gönderildiği¹¹⁰ gibi deliller tûfanın küresel olduğunu savunanları desteklemektedir. Nûh tufanının bölgesel olduğunu savunanlar ise sadece kendi kavmine gönderilen¹¹¹ Hz. Nûh’un tebliğinin ve tûfanın dolayısıyla kendi kavmini ilgilendirdiğini, tebliğ ulaşmayan insanların toplu helak yoluyla cezalandırılmalarının Kur’an’ın koyduğu prensibe aykırı düştüğünü, ayrıca tûfanın küresel olduğunu gösteren yeterli ilmî veriler bulunmadığını ileri sürerek tûfanın Nûh kavminin yaşadığı bölgeye has olduğu görüşünü benimsemişlerdir. Nitekim âlimler arasında bu görüş daha fazla kabul görmüştür. Aslında tûfanın küresel mi yoksa Nûh kavminin yaşadığı bölgeye mi

¹⁰⁷ Akkan, “Pluvial Dönem ve Tûfan Olayı”, s. 32. Dünyanın oluşumundan günümüze kadar geçirdiği evrim süreci, dört dönemde ele alınmaktadır. İçinde bulunduğumuz dördüncü zaman *Kuvaterner* veya *Antropozoik*, beş milyar kadar tahmin edilen dünya yaşında ancak son 1,5-2 milyon yılı kapsar. *Kuvaterner*, *Pleistosen* veya büyük su baskınları anlamına gelen *Diliviyum* dönemi, ilk insanların hayatlarını etkileyen olayların yaşandığı dönemdir. Buzul çağları ve buzul arası çağlar bu dönemde birbirini izleyen periyotlardır. Yine bu dönem içinde *Pliviayal* adı verilen yağmurlu dönemde çok daha fazla yağışlar meydana gelmiştir, Göller daha derin, akarsular daha fazla su taşıyordu... Bu sebeple bilhassa Dicle ve Fırat havzalarında su taşkınları görülmüyordu. Tûfanın Ağrı dağı ve çevresinden ziyade Dicle ve Fırat havzalarını da içine alan Mezopotamya çevresinde olması daha muhtemel görülmektedir (bkz. Akkan, “Pluvial Dönem ve Tûfan Olayı”, 33-34).

¹⁰⁸ Hûd 11/40. Taberî, âyette geçen her çiftten alınması ile ilgili ifadeyi “her canlıdan erkek ve dişi olmak üzere birer adet alınması” şeklindeki Mücâhid, Katâde ve Dahhâk’a dayandırılan görüşleri farklı isnadlarla kaydeder (bkz. Taberî, *Tefsîr*, XII, 407-409).

¹⁰⁹ Nûh kavmi dışında o sıralar diğer bölgelerde başka kavimlerin olup olmadığı tartışmalıdır.

¹¹⁰ el-Fâtır 35/24.

¹¹¹ eş-Şuarâ 26/106.

has olduğu meselesi ile ilgili sarıh naslar olmadığından, bu mesele dinî verilerden daha çok jeoloji, coğrafya ve arkeoloji gibi bilim dallarının uzmanlarının araştırmaları ile ispat edilebilecek bir husustur. Bu sebeple bazı müfessirler bu tür tartışmalara dalmayarak, daha çok “tûfandan alınması gereken ibret”e odaklanmışlardır. Meselâ Seyyid Kutub (1903-1979) gemiye sadece mü’minlerin bindiğine temas etmekle yetinmiş, neslin nasıl devam ettiğine ilişkin bir açıklama yapmamıştır.¹¹²

5. Sâ’m’ın Soyundan Gelenlerde Hayır Olduğuna Dair Rivayetlerin Sıhhati

Konu ile ilgili rivayetlerde Nûh’un üç oğlunun soyundan gelenlerin hangisinde hayrın olduğuna dair birtakım ifadeler yer almaktadır. Meselâ Ebû Hüreyre (ö. 58/678) vasıtasıyla Allah Resûlü’nden (a.s.) merfû olarak nakledilen bir rivayette, Sâ’m’ın soyundan gelen Arap, Fars ve Rumlarda¹¹³ hayrın bulunduğu, Yâfes’in soyundan gelen Ye’cûc ve Me’cûc, Türk, Sakâlibe’de hayrın bulunmadığı belirtilmiş; Kıbtî (lerin), Berber(îler)in ve Sûdan(lılar)ın ise Hâm’in neslinden geldikleri ifade edilmekle yetinilmiştir.¹¹⁴ Ne var ki İbn Kesîr, benzer rivayeti Vehb b. Münebbih’in (ö.124/737) sözü olarak nakletmiş, orada milletlerin hayırlı olup olmadığına temas etmemiştir.¹¹⁵ Aynı şekilde İbn Sa’d’ın ve Hâkim’in kaydettiği bir rivayette “Nûh’un oğulları Sâ’m, Hâm ve Yâfes’tir. Arap, Fars, Rûm Sâ’m’ın çocuklarıdır. Bunların hepsinde hayır vardır. Sûdan, Berber ve Kıbt, Hâm’in neslindedir. Türk, Sakâlibe, Yecûc ve Mecûc ise Yâfes’in soyundandır”¹¹⁶ denilmektedir. Bu rivayetlerdeki ortak nokta, Yâfes’in soyundan gelen Arap, Fars ve Rumlardan hepsinde hayrın olduğudur.¹¹⁷

Hz. Nûh’un gemiye binen üç oğlunun Sâ’m, Hâm ve Yâfes olduğunda rivayetler birleşmekte ise de hayrın Sâ’m soyundan gelenlerde olduğu, Yâfes soyundan gelenlerde ise hayır bulunmadığı “Arap,

¹¹² Seyyid Kutub, *Tefsîr*, IV, 2213.

¹¹³ İbn Abdilber’in İmrân b. Husayn > Resûlullah (a.s.) isnadıyla rivayet ettiğine göre, hadiste geçen Rumlardan maksat ilk Rumlardan olup bunlar Yunanlılardır; zira onlar Rûmî b. Leytâ b. Yûnan b. Yâfes b. Nûh’a mensupturlar. Bkz. İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 23.

¹¹⁴ İbn Ebî Hâtim, *Tefsîr*, X, 3218; Suyûtî, *ed-Dürri’l-mensûr*, 59, 21; Münâvî, *Feyzü’l-kadîr*, VI, 477.

¹¹⁵ İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 23.

¹¹⁶ İbn Sa’d, *Tabakât*, I, 43; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 462; Heysemî, *Mecmaü’z-zevâid*, I, 457.

¹¹⁷ Suyûtî, *Câmiü’l-ehâdis*, I, 64.

Fars ve Rûm, Sâm'ın çocuklarıdır. Hayır bunlardadır. Türk, Sakâlibe, Ye'cüc ve Me'cüc ise Yâfes'in soyundandır; bunlarda hayır yoktur. Berber, Kıbt ve Sûdan, Hâm'ın neslindedir"¹¹⁸ şeklinde ve aynı isnadla sadece Bezzâr (ö. 292/905), İbn Asâkir (ö. 571/1176) ve Zehebî (ö. 748/1348) gibi musannifler tarafından nakledilmiştir.

Ne var ki bu rivayet, hem isnad hem de metin bakımından birtakım sorunlar içermektedir. İlgili rivayeti isnad bakımından değerlendirdiğimizde, bu hadisin Ebû Hüreyre kanalıyla rivayet edilen versiyonunda Allah Resûlü'ne isnad edildiğini görürüz. Diğer rivayetler ise Yahya b. Said¹¹⁹ kanalıyla *mürsel* olarak nakledilmiştir.¹²⁰ Bu sebeple Irakî (ö.806/1404) bu rivayete ilgili şu önemli notu düşer: "Bezzâr'ın *Müsned*'inde Ebû Hüreyre'den *merfû* olarak kaydettiği ve değişik milletlerde hayrın bulunduğu veya bulunmadığı ile ilgili bu rivayet, Yâfes neslinden gelenlerde hayır olmadığına temas etmeyen Semure b. Cündeb hadisine muhaliftir. Irâkî'yi destekler mahiyette Münâvî (ö. 1031/1622) de "Semure hadisi evla ve daha isabetli olanıdır. Ayrıca Semure hadisinin isnadı hakkında Heysemî, ricâlinin sika olduklarını belirtmiştir" der.¹²¹ Bezzâr'ın (ö. 292/905)¹²² ve Ebû Bekir ez-Zübeyrî'nin¹²³ naklettikleri bu hadisin isnadına baktığımızda, onun Bezzâr ve Ebû Bekir ez-Zübeyrî > İbn Asâkir > Muhammed b. Yezîd b. Sinan > Yezîd b. Sinan > Yahya b. Said > Said b. Müseyyeb > Ebû Hüreyre > Allah Resûlü (a.s.) şeklinde "merfû hadis" olarak nakledildiğini görürüz. Ancak mezkûr hadis, bu isnadla ferd/garibtir. Öyle ki Bezzâr, aynı isnadla naklettiği bu hadis hakkında "Yezîd b. Sinan bu hadisi rivayette tek kalmış

¹¹⁸ Bezzâr, *Müsned*, XIV, 245 h. no: 7820; İbn Asâkir, *Târihu medîneti Dımaşk*, LXII, 278; Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, IV, 427; Müttakî, *Kenzü'l-'ummâl*, XI, 513.

¹¹⁹ Yahya b. Said b. Hayyân b. Sühaym Ebû Hayyân et-Temîmî el-Kûfî el-Âbid (ö. 145), altıncı tabakada yer alan râvilerdendir. Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce kendisinden hadis nakletmişlerdir. Bu râvi sika, sadûk ve âbid biri olarak değerlendirilmiştir (Bkz. Buhârî, *et-Târihu'l-kebir*, VIII, 276). Yahya b. Ma'in onu "sika", el-İclî "sika" ve "sâlih", "sâhibü's-sünne"; Ebû Hâtim "sâlih" terimlerini kullanarak ta'dîl ve tevsîk etmişlerdir (Bkz. Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXXI, 323-325; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 134; Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, II, 196; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, IX, 149; İbn Hibbân, *es-Sikât*, VII, 592).

¹²⁰ Bezzâr, *Müsned*, II, 388.

¹²¹ Münâvî, *Feyzü'l-kadîr*, VI, 361.

¹²² Bezzâr, *Müsned*, XIV, 245 h. no: 7820. Hadisin isnadı Bezzâr > İbrahim b. Hânî, Ahmed b. Hüseyin (ikisi birlikte) > Muhammed b. Yezîd b. Sinan > Babası > Yahya b. Said > Said b. Müseyyeb > Ebû Hüreyre > Resûlullah (a.s.) şeklindedir.

¹²³ Elbânî, *Silsiletü ehâdis'd-daife*, VIII, 160 (Ebû Bekir ez-Zübeyrî, *Cüz fi fevâid*, XXV, 1'den naklen).

ve oğlu Muhammed b. Sinan¹²⁴ da babası Yezîd b. Sinan'dan rivayette teferrüd etmiştir; ayrıca bu, Said b. el-Müseyyeb'in (ö. 94/713) sözüdür" bilgisini vermiştir. Bunlardan başka isnadlarla gelen söz konusu rivayet, *mürsel* olarak nakledilmiştir; hâlbuki o Said b. el-Müseyyeb'in sözüdür. Heysemî'nin (ö. 807/1405) ifadesine göre, Yahya b. Saîd el-Kattân (ö. 198/813) ve bir grup cerhta'dîl âlimi, bu râvinin zayıf olduğunu beyan etmiş,¹²⁵ Ebû Hâtim (ö. 327/938) ise Yezîd b. Sinan'ı tevsîk etmiştir.

Bunlardan başka Irâkî'nin (ö. 806/1404) ifadesine göre, bu rivayetin Yezîd b. Sinan'dan başka tarikleri vardır. İbn Adî (ö. 365/976) *el-Kâmil fi'd-duafâ*'da¹²⁶ ve İbn Asâkir (ö. 571/1176) bu hadisi Süleyman b. Erkam > Zührî > Said b. Müseyyeb > Ebû Hüreyre > Allah Resûlü isnadıyla *merfû* olarak nakletmişlerdir. Ne var ki Irâkî'nin ifadesine göre, *metrûku'l-hadîs* denilerek bu hadisin isnadındaki Süleyman b. Erkam cerh edilmiştir.¹²⁷ İbn Adî, *el-Kâmil*

¹²⁴ Muhammed b. Sinân Ebû Bekir el-Bâhilî el-Basrî el-Avakî (ö. 222-3), onuncu tabakada yer alan râvilerdendir. Buhârî, Ebû Dâvud, Tirmîzî ve İbn Mâce kendisinden hadis nakletmiştir. Yahya b. Ma'in onun "sika", Ebû Hâtim "sadûk" olduğunu belirtmiştir (Bkz. Buhârî, *Târih*, I, 109; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXV, 320-323; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 124; *Lisânü'l-mizan*, IX, 107; İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, VII, 179; İbn Hibbân, *es-Sikât*, IX, 79; Zehebî, *Siyerü alâmi'n-nübelâ*, X, 385).

¹²⁵ Yezîd b. Sinân Ebû Ferve et-Temîmî el-Cezerî er-Ruhâvî, yedinci tabakada yer alan râvilerin büyüklerindedir. Tirmîzî ve İbn Mâce kendisinden hadis nakletmişlerse de "zayıf" bir râvi olarak değerlendirilmiştir (Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr*, VIII, 335-336). Ahmed b. Hanbel, Yezîd b. Sinân'ın zayıf olduğunu ifade etmiş; Yahya b. Ma'in de "leyse hadîsühü bişey'in", Ali b. el-Medîni "zaifü'l-hadis" diyerek Yezîd b. Sinân'ı cerh etmişlerdir. Ebû Hâtim bu râvi hakkında "mahallühü sîk" tabirini kullanmış; Ebû Dâvud, Yezîd b. Sinân ve oğlu Sinan hakkında "leyse bişey'in" demiştir. Nesâî onu "zaif" ve "metrûkü'l-hadis" terimlerini kullanarak ve "sika değil" diyerek cerh etmiştir (Bkz. Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl*, XXXII, 155-159; İbn Hacer, *Tehzîbü't-tehzîb*, VI, 206; *Lisânü'l-mizan*, IX, 310). Aynı şekilde İbn Hibbân (*Mecrûhîn*, III, 106), Yahya b. Ma'in, Yezîd b. Sinân hakkında "leyse bişey'in" diyerek zayıf olduğunu belirtmiştir. Ali b. el-Medîni "zaifü'l-hadis", Ebû Zür'a "hadiste sağlam değil" diyerek aynı kanaati izhar etmiştir. Yezîd b. Sinân'ın "gaflet" sahibi olduğu ifade edilerek cerh edilmiş; hadisinin yazılacağı, ancak bununla ihticac edilemeyeceği kaydedilmiştir (Bkz. İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, IX, 266-267; Zehebî, *Mizânü'l-i'tidâl*, IV, 427; Elbânî, *Silsiletü ehâdisi's-daîfe*, VIII, 160-161; İbn Adiy, *el-Kâmil fi'd-duafâ*, V, 2723-26).

¹²⁶ Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 463; İbn Adiy, *el-Kâmil fi'd-duafâ*, VII, 2725; İbn Hibbân, *Mecrûhîn*, II, 458; Dârekutnî, *İlel*, VII, 283 no: 1354, Bezzâr, *Müsned*, XIV, 245 h. no: 7820 (muhakkıkın dip notu, no: 1).

¹²⁷ Süleyman b. Erkam Ebû Muaz el-Basrî el-Ensârî, yedinci tabakadan bir râvidir. *Kütüb-i Sitte* musanniflerinden Ebû Dâvud, Tirmîzî ve Nesâî kendisinden hadis nakletmişlerse de bu râvi "zayıf" olarak nitelendirilmiştir. İbn Hibbân, Süleyman b. Erkam'ın sika râvilere isnad ederek mevzu rivayetler rivayet ettiğini belirtir (Bkz. İbn Hibbân, *Mecrûhîn*, I, 413; krş. Buhârî, *Târih*, IV, 2). Ahmed b. Hanbel ve Yahya b. Ma'in "leyse bi şey'in" diye nitelediği bu râviden "hadis nakledilmez" diyerek onu cerh etmişlerdir.

adlı eserinde aynı hadisi Yezid b. Sinan'dan rivayet etmişse de bu râvi *metrûktur*. Nesâî'ye (ö. 303/915) göre de “Yezîd b. Sinan'ın hadislerinin geneli gayr-i mahfuztur; ayrıca cerh ve ta'dîl âlimlerine göre bu râvi *metrûktur*.”¹²⁸ Bu sebeple Irâkî'ye göre, Ebû Hüreyre'den gelen bu rivayet, diğer tarikleriyle de sahih değildir; dahası aslında maktu olduğu hâlde bu merfû olarak nakledilen rivayet Semure hadisine muhaliftir. Dolayısıyla Semure hadisi daha evladır.”¹²⁹ Nitekim Elbânî (1914-1999) bu hadisin isnadının “munkatı” olduğuna dikkat çekmiştir.¹³⁰ Netice itibariyle söz konusu rivayet, aslında Said b. el-Müseyyeb'in sözüdür. Ancak Ebû Hüreyre'den gelen rivayette bu söz, Allah Resûlü'ne isnad edilmiştir.

Hadisin metninin değerlendirilmesine gelince tespit edilmesi gereken ilk husus, rivayette geçen “hayır” kavramı ile neyin kastedildiğidir. Kimi rivayetlerde, bazı peygamberlerin Sâ'm neslinden geldiklerinin haber verilmesine dayanarak, başka anlamlara da işaret etmekle beraber, *nübüvvetin* hayır kavramı içinde yer aldığı, hatta en büyük hayrın *nübüvvet* olduğu söylenebilir. Bunu temel alıp mezkûr rivayetten diğer iki oğlun soyundan gelenlerde hayır olmadığı sonucunu çıkarmak isabetli değildir. Hayrı genel mânada alırsak bu durumda da hayrı tek bir nesle tahsis etmek Kur'an ve sünnetin temel ilkelerine zıt ve problemlidir. Şu hâlde bu rivayet, Hz. Peygamber'in söylemesi mümkün gözükmeyen birtakım nitelikleri ve aşırılıkları bünyesinde barındırmaktadır. Her şeyden evvel bu rivayette Allah Resûlü'nün yaşadığı zamana itibarla bir kısmı geçmişte olmuş, bir kısmı da gelecekte olacak hâdiseler haber verilmekte ve gaybî bir genelleme yapılmaktadır. Hayırla kastedilebilecek anlamlarda ilkinе baktığımızda, Allah'ın seçmesi ile (vehbî)

Buhârî de muhaddislerin bu râviden hadis rivayetini terk ettiklerini ifade etmiş, Ebû Dâvûd onun “*metrûkü'l-hadis*” olduğunu dile getirmiştir. Ebû Zür'a “*zaifü'l-hadis*”, “*zâhibü'l-hadis*” tabirlerini kullanarak bu râviyi cerh etmiştir (Bkz. Mizzî, *Tehzîbü'l-kemâl*, XI, 351-355; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IV, 178; *Lisânü'l-mizan*, VIII, 374). İbn Ebî Hâtim'in babası Ebû Hâtim'den naklettiğine göre, babası onun sika olmadığını, münker rivayetler naklettiğini ve *metrûkü'l-hadis* olduğunu belirtmiş, Ahmed b. Hanbel ve Yahya b. Ma'in de onun hakkında “*leyse bi şey'in*” diyerek onu cerh etmiştir. Ebû Zür'a'ya Süleyman b. Erkâm sorulduğunda “*daifü'l-hadis*” ve “*zâhibü'l-hadis*” değerlendirmelerinde bulunmuştur (Bkz. İbn Ebî Hâtim, *el-Cerhu ve't-ta'dîl*, IV, 100-101; Zehebî, *Mizânü'l-i tidâl* II, 196; Ukaylî, *el-Kâmil fi'd-duafâ*, III, 1100-1105).

¹²⁸ Elbânî, *Silsiletü ehâdisi's-daife*, VIII, 161. Bu râvi ile ilgili olarak geçen sayfalarda bilgi verilmişti.

¹²⁹ Elbânî, *Silsiletü ehâdisi's-daife*, VIII, 161.

¹³⁰ Elbânî, *Silsiletü ehâdisi's-daife*, VIII, 161.

olan nübüvvet,¹³¹ elbette Allah'ın büyük bir nimeti olup başlı başına kimsenin erişemeyeceği bir fazilet sebebidir. Nitekim âyette Allah Teâlâ'nın nebîlerine nimet verdiği, onları doğruya ulaştırdığı, onların seçkin kimseler olduğu, ataları olan peygamberlerin soyundan geldikleri belirtilmekte ve Allah'ın emirlerine bağlılıkları öne çıkarılmaktadır.¹³² Bu sebeple mezkûr rivayete ihtiyaç olmaksızın Sâ'm soyundan gelenlerde hayrın olduğunda şüphe yoktur. Bu hayrın sebeplerinden biri, pek çok peygamberin bu soydan gelmiş olduğunun bildirilmiş olmasıdır. Peygamberlerin sayısı Kur'ân'da bildirilenlerden ibaret olmadığına göre, Hâm ve Yâfes soyundan peygamber(ler) gelmediğini kesin bir şekilde söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte sırf gayretle erişilmesi mümkün olmayan ve Allah'ın seçmesine¹³³ bağlı olan nübüvveti mazhariyetin dışında, sırf ırka dayalı bir üstünlüğün olmadığı, üstünlüğün ırk ve soy gibi keshbî olmayan hususlarda değil iman ve takvâda olduğu¹³⁴ Kur'anî bir prensiptir. Ayrıca Hz. Peygamber'in (a.s.) Kur'ân'a zıt bir hüküm koyması ve onun genel prensiplerine aykırı söz söylemesi mümkün değildir.

36| db

Bu rivayet, genel mânada alınırca tarihî gerçeklerle de bağdaşmamaktadır. İslâm'a ilim ve irfan bakımından hizmet eden nice fakih, müctehit, müfessir, muhaddis ve mutasavvıf aslen Türktür. Türkler, siyasî bakımdan da asırlarca İslâm'a hizmet eden, onu savunup yücelten devletler kurmuşlar ve Türklerden değerli komutanlar çıkmıştır. Oysa bu rivayette Türkler, Yâfes soyundan geldikleri için yerilen halklardandır. Aynı şey diğer halklar için de söylenebilir. Şu hâlde -fertleri arasında şerhler olsa da- bu rivayette olduğu gibi genelleme yaparak bir halkı toptan yüceltmek veya yermek, İslâmî ilkelerle bağdaşır bir yaklaşım değildir.

Sonuç

Tûfan sırasında Hz. Nûh'un gemisine "az sayıda" mü'minin bindiği âyetle sabitse de tûfandan Hz. Nûh, üç oğlu ve üç gelini

¹³¹ el-A'raf 7/144; el-Hac 22/35; el-Fâtır 35/32.

¹³² Meryem 19/58.

¹³³ el-A'raf 7/144; el-Hac 22/35; el-Fâtır 35/32. Bununla beraber peygamber olup olmadığı tartışmalı olan, Mâturidîler tarafından velî(ye) olarak kabul edilen Meryem'in "Hani melekler demişlerdi: Ey Meryem! Allah seni seçti; seni tertemiz yarattı ve seni bütün dünya kadınlarına tercih etti" (Â-i İmrân 3/142) âyetinde, dünya kadınlarına üstün kıldığını belirtilmiş, ayrıca Tâlur'a ilim ve kuvvet vererek zenginlik sahibi kimselelere tercih edildiği belirtilmişse de (el-Bakara 2/147) buradaki seçmenin nübüvvetle alakası bulunmamaktadır.

¹³⁴ el-Hucurât 49/13.

dışında diğer mü'minlerden gemiye binerek kurtulan olup olmadığı, gemide başka mü'minler varsa bunların kim olduğu ve sayıları, onların soyunun devam edip etmediği meselesi âlimler arasında tartışmalıdır. Ayrıntı sayılabilecek bu tür isim ve sayılardan ziyade, olayın kendisi ve hikmet yönüyle ilgilenen Kur'ân'da, bu hususta isim ve herhangi bir sayı zikredilmemiştir. Fakat bu kapalılık, tefsir ve İslâm tarihi gibi kaynaklarda tahminlerle ve bazısı İsrâiliyat kökenli rivayetlerle giderilmeye çalışılmıştır. Ne var ki, bu konudaki rivayetler, Hz. Nûh'un üç oğlu olduğuna dair *Semure hadisi* hariç, birinci ve ikinci derecede temel hadis kaynaklarında yer almamakta ve bunlar bazı sahâbîlere ve tabiîn müfessirlerine dayandırılmaktadır. Buna göre, Nûh'un gemisine binenlerin sayısına yönelik görüşlerin, "büyük ölçüde" ilgili sahâbî ve tabiîn müfessirlerin "kendi görüş ve tahminleri"nden ibaret olduğu söylenebilir. Dolayısıyla âyette açık bir sayı zikredilmediğine göre sırf bu konudaki çok farklı görüş ve rivayetlere dayanarak gaybî olan bu hususta kesin bir hüküm vermek mümkün gözükmemektedir.

Diğer taraftan bazı müfessir, İslam tarihçisi ve muhaddisler, eserlerinde Nûh tûfanından Hz. Nûh, Nûh'un üç oğlu ve gelini dışında kimsenin kurtulmadığı yönündeki rivayetleri nakletmişlerse de gemiye binerek tûfandan kurtulanların *Sûk Semânîn köyünü* (Seksenler köyü) kurdukları şeklindeki rivayet ve bilgiler dikkate alındığında, onların da soyunun devam etmiş olması muhtemeldir. Diğer taraftan, gemide olan diğer mü'minlerin tûfandan hemen sonra çocukları olmadan vefat ettiklerine ilişkin rivayetler esas alınırsa, insan neslinin sadece Hz. Nûh'un Sâm, Hâm ve Yâfes isimli üç oğlu vasıtasıyla devam ettiği söylenebilir. Ancak bu görüş, tûfanın küresel olduğu kabul edilirse anlam kazanmaktadır. Tûfanın gerçekleştiği muhtemel bölge olarak tahmin edilen ve o dönemde insanların yoğun olarak yaşadıkları Mezopotamya bölgesinin dışında insanların yaşayıp yaşamadığı tam olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla tûfanın yeryüzünün her yerini etkilediği görüşü coğrafî, fizikî, arkeolojik vb. verilerle ispat edilmeden, insan soyunun sadece gemide olup tûfandan kurtulan mü'minler vasıtasıyla devam ettiğini ispat etmek mümkün gözükmemektedir; zira tûfanın küresel mi, bölgesel mi olduğuna dair nasslarda tam bir açıklık olmadığı gibi mesele, ilgili âyet ve rivayetlerin yanında, bunları destekleyen ilmî verilerle de ispat edilmesi gereken bir özellik taşımaktadır.

Tûfanın küresel olduğunu savunanların, Hz. Nûh'un gemisine her çiftin almasının bildirilmesi, hicret etmek yerine gemi yapması-

nın emredilmesi, Hz. Nûh'un Rabbine "Yeryüzünde hiçbir kâfir bırakma" şeklinde dua etmesi, her millete uyarıcılar gönderildiği gibi hususları kendilerine delil olarak aldıkları anlaşılmaktadır. Tûfanın bölgesel olduğunu savunanlar ise arkeolog ve yerbilimi uzmanlarının Nûh tûfanının gerçekleştiği tahmin edilen dönemde yaşayan Hz. Nûh'un gemisine aldıklarının dışında bütün canlıların yok olmasına yol açacak çapta bir su baskınının olduğunu gösteren bulgulara rastlanmadığı şeklindeki tespitlerini dikkate almışlardır. Bunlar ayrıca Hz. Nûh'un bîsetinin umumi olmadığını, dolayısıyla tebliğinin ve tûfanın kendi kavmini ilgilendirdiğini, tebliğ ulaşmayan insanların tûfanla helak edilmelerinin Kur'anî prensiplere uygun düşmediğini ve bunun ilahî adaletle bağdaşmayacağını esas aldıkları görülmektedir. Son tahlilde bu iki görüş içinde daha çok ikincisi benimsenmiştir. Tûfan küresel bile olsa insan nesli, Nûh'un gemisine binip kurtulan Hz. Nûh'un mezkûr üç oğlunun dışındaki diğer mü'minlerin soyundan da devam etmiş olabilir. Bu konunun aksine olan görüşü savunanlar, gemide olan diğer mü'minlerin tûfandan hemen sonra vefat ettiklerine ilişkin kaynaklarda yer alan birtakım rivayetlere dayanmışlarsa da -ilginçtir ki- kaynaklarda bu görüşle çelişen rivayetler de yer almaktadır. Seyyid Kutub gibi bazı müfessirler ise bu tür tartışmalara dalmamış ve daha çok tûfandan alınması gereken ibrete odaklanmışlardır.

38| db

Diğer yandan Hz. Nûh'un gemiye binen oğlu "Yâfes soyundan gelenlerde hayır olmadığı"na dair Bezzar'ın *Müsned*'inde tahrir ettiği rivayet, isnad bakımından sahih olmadığı gibi, metin bakımından Hz. Peygamber'in söylemesi mümkün olmayan ve mevzû hadislerde görülen birtakım özellikler ve gaybî genellemeler ihtiva etmektedir. Ayrıca bu rivayet, üstünlüğün ırk ve soy gibi kesbî olmayan hususlarda değil iman, takvâ ve sâlih amele dayalı olduğunu beyan eden Kur'anî ve nebevî prensiplerle uyumsuzdur. Temel kaynaklarda yer almayan zayıf da olsa "Sâm soyundan gelenlerde hayır vardır" şeklindeki rivayetleri, bu soydan gelen halklar içinde Allah'ın dinine hizmet edecek hayırlı insanların; nebî, velî, büyük âlim ve faziletli devlet adamlarının çıkacağı şeklinde anlamak ve yorumlamak daha isabetlidir. Nitekim tarihî olarak vakıa böyle gerçekleşmiştir. Pek çok peygamber İbrânîler arasından, Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İshak ve İsmail soyundan gelmiştir. Bununla beraber sözü edilen halkların tamamı sırf Sâm neslinden geldikleri için hayırlı olmadığı gibi, Yâfes'in neslinden gelenlerin tamamının "şerli kimseler" olmadığı da açıktır. Mesele tağlib yoluyla ifade edilmiş olmalıdır. Ye'cüc ve

Me'cüc'ün Yâfes soyundan gelecek olması, Yâfes soyundan gelen diğer halkları da aynı kategoriye sokmaz.

Kaynakça

- Abdulvehhab**, Abdurrezâk er-Râvî, *Tûfânu Nûh beyne'l-esâtîr ve'l-âsâr ve'l-Kur'ân*, Dârü Sâdeddin, Kahire 1432/2011.
- Abdurrezâk**, Ebû Bekir Abdurrezâk b. Hemmâm es-San'ânî (ö. 211/827), *el-Musannef* (I-XI) (thk. Eymen Nasrüddin el-Ezherî), Darü Kütübi'l-ilmîyye, Beyrut 2010.
- Ahmed** b. Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî (ö.241/855), *Müsned*, I-VI, nşr. Müessesetü Kurtuba, Kahire ty.
- Akkan**, Erdoğan, "Pluvial Dönem ve Tûfan Olayı", *Hz. Nûh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu* (edit. M. Sait Özervarlı) İstanbul, 1999, s. 32.
- Âlûsî**, Mahmud, Ebü'l-Fazl, *Rûhu'l-meânî tefsîru Kur'ânî'l-azîm ve sebü'l-mesânî* (1-XXX), Dârü İhyâî türâsî'l-Arabî, Beyrut ty.
- Aydemir**, Abdullah, *Tefsîrde İsrâiliyat*, Beyan Yayınları, İstanbul 1992.
- Bezzâr**, Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdülhalik el-Basrî (ö. 292/905), *el-Bahrü'z-zehhar/Müsnedü'l-Bezzâr* (thk. Adil b. Sa'd), Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Medine 1427/2006.
- Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil (ö. 256/870), *el-Câmiu's-sahîh*, Çağrı yay., İstanbul 1992 (ofset).
_____, *et-Tarihu'l-kebîr*, Mektebetü'l-İslâmiyye, Haydarabad 1362.
- Ebû Şehbe**, Muhammed b. Muhammed, *el-İsrâiliyyât ve'l-mevdûât fî kütübi't-tefsîr*, Mektebetü's-sünne, Kahire, 1426/2006.
- Elbânî**, Muhammed Nâsrüddin (1914-1999), *Silsiletü'l-ehâdisi'z-daiife ve'l-mevdua ve eseruha's-seyyi' f'l-ümme*, Mektebetü'l-Maârif, Riyad 1417/1996.
- Hâkim**, Muhammed b. Abdullah en-Nisâburî (ö. 405/1014), *el-Müstedrek ala's-Sahîhayn* (I-IV) (thk. Mustafa Abdülkadir Atâ), Dârü Kütübi'l-ilmîyye, 1411/1990.
- Harman**, Ö. Faruk, "Kitâb-ı Mukaddes ve Diğer Dinlere Göre Hz. Nûh ve Tûfan", *Hz. Nûh'tan Günümüze Cizre Sempozyumu* (edit. M. Sait Özervarlı), İstanbul 1999, s. 13-20.
_____, "Nûh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2007, XXXIII/224-227.
_____, "Tûfan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2012, XLI/319-322.
- Hâzin**, Alaüddin Ali b. Muhammed, *Lübâbü't-tevîl fî meânî't-tenzîl*, Dârü'l-Fikr, Beyrut, 1399-1979.
- H.Z.H.**, "Noah", *Encyclopedia Judaica* (edit. Cecil Ruth), Keter Publishing House, Jerusalem, ty. XII, 1195.
- Heller**, Bernard, "Nûh", *E. J. Brill's First Encyclopaedia of Islam*, 1913-1936 Morocco-Ruzzik, E. J. Brill, Leiden VI, 1987, 948-949.
- İbn Asâkir**, Ebü'l-Kâsım Ali b. Hasan (ö. 571/1175), *Târîhu Medîneti Dımaşk*, I-LXXV (thk. Ömer el-Amravî), Dârü'l-Fikr, Beyrut 1997.
- İbn Cüzey**, Ebü'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kelbî (ö. 741/1340), *et-Teshîl li-ulûmi't-Tenzîl*, (thk. Muhammed Abdülmün'im Yunusî, İbrâhim Atve İvaz) Dârü'l-Kütübi'l-hadîse, Kahire 1973.
- İbn Hacer**, Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalânî (ö. 852/1448), *Tehzîbü't-Tehzîb* (thk. Ömer es-Sellâmî, Ali b. Mes'ûd) Dârü'l-Ma'rife, Beyrut 1417/1996.
_____, *Lisânü'l-mîzân* (thk. Muhammed Abdurrahman Maraşlı), Dârü İhyâî't-türâsî'l-Arabî, Beyrut 1416/1995.

- _____, *Telhîsu'l-habîr fî tahrîci ahâdîsi'r-râfiyyi'l-kebîr*, I-IV (thk. Adil A. Abdülmevcud ve Ali M. Muavviz), Dârü'l-Kütübî'l-ilmîyye, Beyrut 1998.
- İbn Ebî Hâtîm**, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed b. İdris (ö.327/938) *el-Cerh ve't-ta'dîl*, Dârü'l-kütübî'l-ilmîyye, Beyrut t.y.
- İbn Hibbân**, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed et-Temîmî (ö. 354/965), *Kitâbü's-sikât*, I-X (thk. M. Abdülhamid Han), Dairetü'l-Meârifî'l-Osmaniyye, Haydarabad 1983.
- _____, *Kitâbu'l-mecrûhîn mine'l-muhaddisîn*, (thk. Hamdi b. Abdülmeceid b. İsmail es-Selefi), Dârü's-Sumeyi, Riyad 1420/2000.
- İbn Kesîr**, Ebü'l-Fidâ İsmâîl b. Ömer (ö. 774/1372), *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XXI (thk. Abdullah b. Abdülhamid et-Türkî), İmbabe 1997.
- _____, *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm*, I-VIII, (thk. Samî b. Muhammed es-Selâme), Dârü't-Taybe, Riyad 1418/1997.
- İbn Sa'd**, Muhammed (ö. 230/845), *Kitâbü't-tabakâti'l-kebîr* (I-XI) (thk. Ali Muhammed Ömer), Kahire 2001.
- İbnü'l-Cevzî**, Ebü'l-Ferec Abdurrahman b. Ali (ö. 597/1201), *el-Muntazam fî tarihi'l-mülûk ve'l-ümem*, I-XVII (thk. Muhammed Abdulkadir Ata – Mustafa Abdulkadir Ata), Dârü'l-Kütübî'l-ilmîyye, Beyrut ty.
- İbnü'l-Esîr**, İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülkerim (ö. 630/1233), *el-Kâmil fî't-târîh*, I-XI (thk. Ebü'l-Fidâ, Abdullah el-Kâdî), Beyrut 1987.
- Kurtubî**, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr (ö. 671/1273) *el-Câmi' li-ahkâmî'l-Kur'ân* (yay. haz. Muhammed İbrâhim Muhamed Hafnavî, thr. Mahmûd Hamid Osman), Dârü'l-Hadîs, Kahire 1996/1416.
- Mizzî**, Ebü'l-Haccac Cemaleddin Yusuf b. Abdurrahman b. Yusuf (ö.742/1341), *Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâi'r-ricâl* (thk. Beşşar Avvad Ma'ruf) Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1408/1987.
- Muttakî**, Alâeddin Ali b. Hüsâmeddin el-Hindî (ö. 975/1567), *Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-ekvâl ve'l-efâl*, I-XVIII (thk. Bekri Hayyanî ve Saffet Sakkâ), Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1985.
- Münavî**, Zeynüddin Muhammed Abdür-rauf b. Tâcîlârifin b. Ali, *Feyzü'l-Kadîr şerhi'l-Câmi's-sağîr*, Mektebetü Mısır, 1424/2003; Dârü'l-Ma'rife, Beyrut 1938.
- Nesefî**, Ebü'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmud, *Tefsîr* (I-IV) (thk. Mervân Muhammed eş-Şiâr), Dârü'n-Nefâis, Beyrut 2005.
- New Testament**, II. Peter, King James Version
<https://www.biblegateway.com/passage/?search=2+Peter+1&version=KJV>
- Örnek**, Yavuz, "Tûfan Nasıl Oluştı", www.yavuzornek.com
- Râzî**, Fahreddin, Muhammed b. Ömer (ö. 606/1209), *Mefâtihu'l-gayb*, I-XXXII, Dârü'l-Fikr, Beyrut 1981.
- Sehâvî**, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdîrrahmân b. Muhammed (ö. 902/1497), *el-Makâsîdu'l-hasene*, Dârü Kütübî'l-Arabî, Beyrut ty.
- Seyyid Kutub**, *Fî zilâli'l-Kur'ân* (çev. Heyet) Hikmet Yayınları, İstanbul ty.
- Streck**, M., "Cûdî", *İA*, MEB, İstanbul 1977, III/223-225.
-----, "Ağrı Dağı", *İA*, MEB, İstanbul 1978, I/152-153.
- Suyutî**, Ebü'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebî Bekr (ö. 911/1505), *Cem'u'l-cevâmi'*, I-XXV (nşr. el-Ezherü's-Şerîf), Dârü's-Seâde, Kahire 2005.
- _____, *Câmiü'l-ehâdis*, (thk. Abdülhalim Mahmud, Ahmed Abbas Sakr, Ahmed Abdülmevcud) Matbaatu Hattab, t.y.
- Taberî**, Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr (ö. 310/922), *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, I-XI (thk. M. Ebü'l-Fazl İbrahim), Dârü'l-Meârif, 2. bs., Kahire 1969.
- _____, *Tefsîrü't-Taberî* (I-X) (thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî), Dârü âlemi'l-kütüb, Riyad 1424/2003.
- Taberânî**, Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-Dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb (ö. 360/971), *Tefsîrü'l-kebîr* (thk. Hişâm Bedrânî), Dârü Kütübî's-sekâfi, Ürdün 2008.

- Tanyu**, Hikmet, “Cûdî Dağı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 1993, VIII, 79, 80.
- Tirmizî**, Muhammed b. İsâ (ö. 279/892), *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1413/1992.
- Yılmaz**, M. Kazım, “Kur’ân-ı Kerîm ve Tefsirlerde Hz. Nûh ve Tûfan”, *Hz. Nûh’tan Günümüze Cizre Sempozyumu* (edit. M. Sait Özervarlı), İstanbul 1999, s. 21-29.
- Zehebî**, Ebû Abdillâh Semsüddin Muhammed b. Muhammed. b. Ahmed b. Osman (ö. 748/1348), *Tezkiretu’l-huffâz*, Dârü İhyâi tûrâsi’l-Arabî, Beyrut 1956.
- _____, *Mizânü’l-i’tidâl fi nakdi’r-ricâl*, Dârü’l-Ma’rife, Beyrut 1382/ 1963.
- _____, *Siyerü a’lâmi’n-nübelâ* (thk. Şuayb Arnaut), Müessesetü’r-Risâle, Beyrut 1982.
- Zemahşerî**, Ebû’l-Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Muhammed (ö. 538/1144), *Keşşâf an hakâiki gavâmizi’t-tenzîl ve uyûni’l-ekâvil fi vücuhî’t-te’vil* (thk. Muhammed Abdüsselam Şahin), Darü’l-Kütübi’l-ilmîyye, Beyrut, 2009.
- <http://turkocaklari.org.tr/sayfa/3670/prof-dr-cemal-sofuoglu-prof-dr-abdulkadir-sener-prof-dr-mustafa-yildirim-ile-soylesi> 26 Kasım 2014
- <http://gokalpozturk.com/2013/01/02/nuh-peygamber-kac-yil-yasadi>
- <http://gokalpozturk.com/2013/01/02/nuh-peygamber-kac-yil-yasadi>

